

UNİVERSİTEYA BİNGOLİ
ENSTİTUYA ZONUNÊ GANIYAN
QISIMÊ EDEBİYAT U ZONÊ ZAZAKİ

Tezê Lisansê Berji

MAMEKİYE DE DURİMÊ DERSANÊ JIANÊ ZAZAKİ

Tolga KESER

Şormend

Dr. Öğr. Üyesi. İlyas ARSLAN

BİNGOL 2023

UNİVERSİTEYA BİNGOLİ
ENSTİTUYA ZONUNÊ GANIYAN
QISIMÊ EDEBİYAT U ZONÊ ZAZAKİ

Tezê Lisansê Berji

MAMEKİYE DE DURIMÊ DERSANÊ JIANÊ ZAZAKİ

Tolga KESER

Şormend

Dr. Öğr. Üyesi. İlyas ARSLAN

BİNGÖL 2023

**BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ
YAŞAYAN DİLLER ENSTİTÜSÜ
ZAZA DİLİ VE EDEBİYATI BÖLÜMÜ**

Yüksek Lisans Tezi

DERSİM' DE ZAZACA DERSİNİN DURUMU

Tolga KESER

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi. İlyas ARSLAN

BİNGÖL 2023

TEDEY

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ.....	I
TEZ ONAY SAYFASI	II
QESÊ VERÎ	III
KILMEKÎ U ÇEKUYÊ KÎ MANÊ XO BELÎ NİYÊ.....	IV
LİSTEYA TABLOYAN U XERÎTEYAN.....	V
KILMVATE.....	VI
ÖZET.....	VII
ABSTRACT.....	VIII
QISIMO VERÊN	1
1. CIKEWTENE.....	1
1.1. Tırkiya de jiani ke vindiyaene derê	2
1.2. Qesa Problemi.....	3
1.3. Durimê Problemi	3
1.4. Fel u Emelê Doskerdişi	3
1.5. Mühimiya Guriyayişi	3
1.6. Şindorê Kari	4
1.7. Çekuyê ‘Jian’ Sero.....	4
1.8. Testê ke Ebe Analiz Vırajiye u Manê Metodu.....	4
2. METHOD.....	6
2.1. Modelê Doskerdiş	6
2.2. Evrenê Doskerdiş u Mocnaki	6
2.3. Arêdayişê Doneyan.....	6
2.4. Analiz Kerdene Doneyan	8
QISIMÊ DIYÎNE	9
3. ANALİZÊ CÜABAN.....	9
3.1. Analizê Xususiyetê Demografiki	9
QISIMÊ HİRÊYÎNE	39
4. PENİYÊ U FIKIRÎ.....	39
4.1 Xususiyetê Demografiki	39
4.2. Dersanê Jianê Zazaki sero Fıkrê Talebeyan.....	39
4.3. Dersanê Jianê Zazaki sero Fıkrê Ma u Piyan.....	41
4.4. Kari sero Fıkrıyayis	42
ÇIMEY	47
DIMEY.....	49

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım *Mamekiye de Durimê Dersanê Jianê Zazaki* adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlanmasına kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıyı kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

Tolga Keser
... / ... / 2023

TEZ ONAY SAYFASI

Bingöl Üniversitesi Yaşayan Diller Enstitüsü Müdürlüğüne

Tolga KESER tarafından hazırlanan **Mamekiye de Durımê Dersanê Jianê Zazaki** isimli bu çalışma, 20.12.2023 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda oy birliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Zaza Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Jürisi Üyeleri (Unvanı, Adı ve Soyadı)

Başkan	: Dr. Öğr. Üyesi İbrahim DAĞILMA	İmza:
Danışman	: Dr Öğr. Üyesi İlyas ARSLAN	İmza:
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Danyal APUHAN	İmza:

ONAY

Bu Tez, Bingöl Üniversitesi Yaşayan Diller Enstitüsü Yönetim Kurulunun .... /2023 tarih ve ..... sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Dr. Öğr. Üyesi. Abdullah BEDEVA

Enstitü Müdürü

QESÊ VERÎ

Tırkiya de Jianê Zazaki qeşikerdoğan ra gore zianê de mühimo. Hama ancia ki hatê UNESCO ra jianê ke vindbiyaene derê mabênê inan de say beno. Jianê qomi ke şî, ya ki bi vindi her çiyê qomi ki sono vajime, ğelet nêbeno. Çike kultur u weşiya ramitene her çiyê qomi mabênê jiani de esto. İsan ebe jiani, xo areze keno, weşiya xo rameno kesanê binan de alaqa vırazeno. Ney ra gore ki Jiani çaê vind beno, çaê qeşî nêbeno, gereke ni bêrê dos kerdene. Heni guman beno ke na kari mendena Jianê Zazaki sero faydê xo bıbo.

Na tez Mamekiye de Durimê Dersanê Jianê Zazaki sero amo nustene. Seba ney dı Mektebanê Miyanan de talebeyan u ma u piyanê talebeyan de karê anketi virajiyoy. Heni guman beno ke problemê vindbiyaene rê faydê xo bıbo.

Şormendê mino qedırgıran Dr. Öğr. Üyesi. İlyas ARSLAN rê zaf minetê xo von. Hatê dos kerdisê ilmi ra, hem ki na kari de, raa mino lisanso berz de her waxt roşti da mı. Waxtê persanê anketi vıraştenê u anketi mekteban de tetbiq kerdene de malımanê Dersê Jianê Zazaki, Kader KIRMIZIÇİÇEK, Filiz POLAT, Fadime ERGÜN rê zaf minetê xo von. Albazê mino delal Yusuf Güler nustena tezi de her waxt mı rê phoşt da. Pêro wes u war bê.

KILMEKÎ U ÇEKUYÊ KÎ MANÊ XO BELÎ NIYÊ

F	Frekans
N	caguretox
ss.	zıwıro standart
$\bar{x}$	aritmetiko mabên
p	rumetê ebe mane biyaene
eibr	eve iye binan ra
m.n.v	makaleo ke namê xo vereno ra
e.n.v	esero ke namê xo vereno ra
t	Îndependent Samples T Test
Std. Er.	xetao standart
Sig.	ebe mane biyaene
Crosstabs	tabloyo çatki
Expected Count	rumeto ki pawiyeno
Percent	se ra
Casses of percent	goreyê zübinana barê cüaban
Mean Difference	standarda zew biyaene

LİSTEYA TABLOYAN U XERİTEYAN

Tablo 1. Seba pêmitoğa tipê Likerti kriterê zewıl kerdişi	7
Tablo 2. İye ke kotê anketi, xususiyetê demografikê inan.	9
Tablo 3. Xusuiyetê Demografikê ma u piyê talebey	10
Tablo 4. T1 çae Dersa Zazaki waşte?.....	11
Tablo 5. T1 wazena dersanê binan ki ebe Zazaki bicêrê?	12
Tablo 6. To ra gore hefte de çond sati Derse bıbo?.....	12
Tablo 7. T1 na derse ra ravêri Jianê Zazaki çıqa qeşi kerdêne?	12
Tablo 8. Persa ki cüabê xo zafmoreo.	13
Tablo 9. Çê sîma de kam Zazaki qeşi keno?	13
Tablo 10. ‘‘ T1 albazanê xo de kau ebe Zazaki kay kena?	14
Tablo 11. Zazaki nustenê, wendene u gos daene sero cüabi.	15
Tablo 12. Ebe kriterê Likerti dersanê Zazaki sero fikirıyayışê talebeyan	16
Tablo 13. Persê ebeveynan ra ‘‘ Sîma ra gore Dersa Zazaki mühima?’’ de ebe cısn u serre ra gore analizê cüaban.	19
Tablo 14. Persê ebeveynan ra ‘‘ Sîma Zazaki çıqa zanenê de ebe cısn u serre ra gore analizê cüaban.	20
Tablo 15. Persa ki cüabê xo zafmoreo.	21
Tablo 16. Persê ma u piyu ra, sîma Jianê Zazaki kami ra musê?	21
Tablo 17. Persê ‘‘ Domanunê xo de Zazaki qeşi kenê?’’ u persê ‘‘koti raê’’ ebe tabloyo çatki tevêr sanaene.	23
Tablo 18. Persê ‘‘ Sîma wazenê domanê sîma malimê jianê Zazaki bıbê? ‘‘ têver sanaene persê ‘‘Kamci mektebi ra biyê mezun?’’	24
Tablo 19 ine de persê ‘‘ Çê sîma de ebe Jianê Zazaki kitabî estê?’’ de persê ‘‘ Kamci mektebi ra biyê mezun?’’ ra gore analizê cüaban.	25
Tablo 20 ine de persê ‘‘ Sîma zanenê, gore raporê UNESCO, jianê ke benê vindi, Zazaki ki mabênê inan dero?’’ u persê ‘‘ Kamci mektebi ra biyê mezun?’’ ebe analizê tabloyo çatki tevêr sanaene. .	26
Tablo 21 ine de persê ‘‘ Tarixê Jianê Zazaki sero malumatê sîma esto?’’ u persê ‘‘ Serre’’ ebe tabloyo çatki tevêr sanaene.	27
Tablo 22 ine de persunê ebe Jianê Zazaki u Jianê maa de wendis sero fikirıyayışê ma u piyan.....	28
Tablo 23 ine de persunê Zazaki nustene u fam kerdene, gos daene sero fikirıyayışê ma u piyan. ..	30
Tablo 24. Persê ‘‘Sîma ra gore Dersa Zazaki mühima?’’ u persê Likerti ebe T-test tevêr sanene. .	31
Tablo 25. Persê ‘‘Çê sîma de ebe Jianê Zazaki kitabî estê?’’ persê Likerti ebe T-test tevêr sanaene	33
Tablo 26. Persê ‘‘T1 albazanê xo de kau ebe Zazaki kay kena?’’ u persê Zazaki sero fikirıyayışi tevêr sanaene.	34
Tablo 27. Persê ‘‘Sîma wazenê domanê sîma malimê jianê Zazaki bıbê’’ u persê ‘‘Sîma ra gore Dersa Zazaki mühima?’’ ebe tabloyo çatki-chi Square test tevêr sanane.	35
Tablo 28. Persê ‘‘ Sîma zanenê, gore raporê UNESCO, jianê ke benê vindi, Zazaki ki mabênê inan dero?’’u persê ‘‘Sîma ra gore Dersa Zazaki mühima?’’ ebe tabloyo çatki-chi Square test tevêr sanane.	36
Tablo 29. persê ‘‘Tarixê Jianê Zazaki sero malumatê sîma esto?’’ u ‘‘Domanunê xo de Zazaki qeşi kenê?’’ tevêr sanaene.	37

XERİTEY

Xerita 1. Tırkiya de caê ki Jianê Zazaki qeşi benê.	1
--	---

KILMVATE

Jianê Zazaki Tırkiya de mabêne jiananê binan de hatê qeşikerdoğan ra jianê hirêyino. Ancia UNESCO raporê xo de Jianê Zazaki, jianê ke benê vindi mabêne inan de say kerdo. Ae ra kari ke Zazaki sero vırajînê seba ‘vındbiyaena jiani’ ehemmiyetê xo jêdeo. Ney ra gore emelê kari uyo ke, Mamekiye de Durimê Dersanê Jianê Zazaki sero malumatê ilmi bêrê têare. Ney ra pia, sifte literatür analiz biyo dıma ki persê anketi vırajîyê.

Na gurenayis de Mamekiye de dı Mektebanê Miyanan de, hem talebeyê ke Dersê Jianê Zazaki çinîtê we hem ki ma u piyanê talebeyan ra gore dı anketi vırajîyê. Anketan de persê demografiki estê. Ebe ni persu taê xususiyetê talebeyan u ma u piyan amo doskerdene. Serre, cısn u derse sero fikir u derse rê sêr kerdis motivasyon, Zazaki wendis u qeşi kerdis, amo tespit kerdene. Anketê ma u piyan de, Dersa Jianê Zazaki sero sêr kerdiş, jianê ma u pi de wendis u qeşi kerdis sero perşi vırajîyê. Evrenê anketi; Mamekiye de Mektebo Miyan Hürriyet u Mektebo Miyan Cuhuriyet de sınıfa 5 ine u sınıfa 6 ine de 238 talebey u 113 ma u piyê ni talebeyanê. Pêro pia 351 anketi sero gurenayis biyo. İyê ke kotê ankêt u cüabê inu analizê varyans, frekans, aritmetikî mabên, one way anova test, t-test, chi square test ra gore sero gurenayis biyo.

Çekuyê Mühimi: *Dersa Vıçnayışı Zazaki, Dêsim, Jianê maê, Anket*

ÖZET

Zaza Dili, Türkiye’de konuşan sayısı bakımından üçüncü dildir. Yine UNESCO’nun raporuna göre Zaza Dili kaybolmakta olan diller arasında sayılmaktadır. Bu yüzden bu dil üzerine yapılan çalışmalar dilin ‘‘kaybolmakta olan bir dil’’ olması nedeniyle önemi büyüktür. Bu çalışmanın amacı Dersim’de Zazaca Seçmeli Dersi ile ilgili bir çalışma yapmaktır. Çalışma yapılırken ilk olarak literatür analiz edilmiş sonrasında anketler hazırlanmıştır.

Bu çalışmada Dersim Merkezde iki Ortaokulda Zazaca dersini seçen öğrenciler ve velileri için iki anket hazırlanmıştır. Her iki ankette demografik sorular ve önermeler vardır. Bu sorular ve önermelerle dersi seçen öğrencilerin yaş, cinsiyet, derse dair fikir, derse bakış açısı motivasyon, Zazaca okuma ve konuşma hususiyetleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Öğrenci velileri için hazırlanan ankette Zazaca Seçmeli derse bakış açısı, ana dilde eğitim ve Zazaca konuşma ile ilgili sorular hazırlanmıştır. Araştırmanın evreni, Dersim Merkezde Hürriyet Ortaokulu ve Cumhuriyet Ortaokulu’nda eğitim gören 238 öğrenci ve 113 öğrenci velisidir. Toplam 351 anket değerlendirmeye alınmıştır. Ankete katılanların verdiği cevaplar varyans analizi, aritmetik ortalama, bağımsız örneklem t-testi, tek yönlü anova testi, ki kare analizi ve frekans analizi yöntemleri ile anlamlı hale getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Seçmeli Zaza Dili, Dersim, Anadil, Anket

ABSTRACT

Zaza Language is the third most spoken language in terms of speakers in Turkey. According to UNESCO's report, Zaza Language is considered one of the endangered languages. Therefore, studies conducted on this language hold significant importance due to its endangered status. Accordingly, the aim of this study is to conduct research on the elective Zaza Language course in Dersim. Initially, a literature review was conducted, followed by the preparation of surveys.

In this study, two surveys were prepared for the students and parents who chose the elective Zaza Language course in two secondary schools in the center of Dersim. Both surveys included demographic questions and statements. With these questions and statements, the researchers aimed to determine the age, gender, opinions and perspectives on the course, motivation, as well as reading and speaking abilities in Zaza Language of the students who chose the course. The survey prepared for the parents included questions about their perspectives on the elective Zaza Language course, mother tongue education, and Zaza Language speaking. The population of the study consisted of 238 students and 113 parents of students attending Hürriyet Secondary School and Cumhuriyet Secondary School in the center of Dersim. A total of 351 surveys were evaluated. The responses of the participants were analyzed using variance analysis, arithmetic mean, and frequency analysis to make them meaningful.

Keywords: Elective Zazaki, Dêsim, Mother Tongue, Survey

QISIMO VERÊN

1. CIKEWTENE

Jianê Zazaki Famîlya Jiananê Hint Awrupa ra grubê hatê Zımev Rocawanê İrani rao. Anadolîya Rocakotena u Anadolîyê Veroc de ebe hatê 4-6 miloni isanu ra qeşî beno. Qeşikerdoğan ra gore Tırkiya de Tırki u Kırdaşki ra tepiya jianê hireyino¹. Tırkiya de en jêde Dêsim, Çewlig, Xarpêt, Erzıngan u Diyarbekır de qeşî beno. Ni suku ra tepiya hatê Rocakotena Sevasi de, na caê rê Qoçgiri ki vajino, hatê Qerebeli de; Kangal, Zara, Ulaş, İmranlı, Divriği, Hafik de, Tokat-Almus de, Gümüşhane Kelkit-Şiran de, Muş-Varto de, Erzurum-Hınıs, Tekman, Çat, Aşkale de, Adıyaman-Gerger de, Urfa-Siverege de, Malatya-Pötürge-Arapgir de, Siirt-Baykan de, Bitlis-Mutki de, Qeyseri-Sarız de, Kars-Selim de, Ardahan-Göle de qeşî beno². Caê qeşikerdoğan ra ki sêr kerd pêro jü caê de jübin rê nejdiyê.

Xerita 1. Tırkiya de caê ki Jianê Zazaki qeşî benê.³

Zianê Zazaki sero, 1856/1857 ine de hatê ilmi ra karo verên Peter Lerch'i viraşto, Jiane Zazaki qeyd kerdo. Ni qeyd de 2 saniki 3 efsaney u qewxa aşiru sero vişt pelge nuste veciya. Dıme ra 1864 ine de Friedrich Müller, (F. Spiegel 1871, W. Tomaschek 1887, W. Geiger 1891-1901, A. Socin 1901), 1901,1903 ine de Albert von Le Coq, 1906 ine de Oscar

¹ İlyas Arslan, Anadilde Eğitimi Zazaca, Tarihsel ve Sosyolojik Gelişimi İle Zazaca: Anadilde Eğitimi Zazaca, Kalan Yayınları, Ankara, Şubat, 2019.,

² Mesut Keskin, "Zaza Dili", Bingöl Üniversitesi Yaşayan Diller Enstitüsü Dergisi Cilt:1, Sayı:1, Yıl:1, Ocak 2015, ss. 93-114

³ Zulfı Selcan, "Zaza Dili'nin Tarihi Gelişimi", I. Uluslararası Zaza Dili Sempozyumu, 13-14 Mayıs 2011, Bingöl Üniversitesi Yay., Bingöl 2012, 111-142.

Mann, 1921 ine de P. Tedesco, 1932 ine de K. Hadank 1985 ine de Terry Lynn Todd, 1998 ine de Paul, 1998 ine de Selcan, 1996 u 2008 ine de Gippert, 1995-1997 ine de (Bläsing; Schwartz 2008) 1993 ine de Jacobson, 1999 ine de 2006 ine de Temizbaş- B. Werner, 2006 ine de Malottke, 2007 ine de Arslan, 2008 ine de Keskin, Zazaki sero kare ilme vıraştê guriyê⁴. 2016 ine de Üniversiteya Bingoli de seba programê doktora karo verên Dr. Öğr. Üye. Danyal Apuhan, Dr. Öğr. Üye. Ayetullah Karabayeser, Dr. Öğr. Üye. İbrahim Dağılma dıme ra, Dr. Öğr. Üyesi Memet Aslanoğulları, Doç. Dr. Ahmet Kirkan vıraştê. Hatê ra 2009 ine de Mardin Üniversiteya Artuklu de, 2011 ine de Üniversiteya Bingol de Enstitüyê Jiananê Caniyu ra biyê. 2012-2013 ine de Üniversitê Munzur u Bingol de musanêne programê Lisans biyê ra. Ebe programê Lisans u Lisanso Berz de, tezi vırajıyê. Talebeyê ke lisansi qedenê mektebo miyan, sınıfanê 5-8. ine de dersanê Jianê Zazaki danê. Ebe Zazaki nustene de karo sıftên *Mewlidê Nebi* say biyo. 1899 ine de Ehmede Xasi nusto. Ney ra tepia nustê binan *Biyışa Peyxemberi* 1906 ine de hatê Osman Efendiyo Babij ra amo nustene⁵.

UNESCO, jü jiano ke vindbiyaene dero ya ki niyo, ney sero taê parametrey vırašto. Jü jian çıqa tenge dero ninan ra gore analiz beno. Ni parametrey; neqıl biyaene jianu, isani ke ni jianan qeşi kenê, jian kamci welat de qeşi beno misal Tırkiya de Jianê Zazaki qeşi beno nüfusê Tırkiya 85 milono, mabênê 85 milon de çıqa Zazaki qeşi beno, jian weşiye de kamci mesele de qeşi beno, vuriyaena ni mesley, musaena jianan u jian musaena de çıqa materyali estê, politika hukmatu, iyê ke jian qeşi kenê jiane xo rê sêr kerdişê inu, jian sero dokümani khan estê ya ki çinê? Eke estê çıqayê u çitonê? Ninan ra gore jü jian çıqa tengê dero 5 grubê de tasnif kerdo⁶. Çı hef ke rapori ra gore Jianê Zazaki vindbiyaene dero, mabênê neslu de qurfiyayış jêdeo. Çıqa ki qeşikerdoxi jiani hona estê, hama hatê ra ke domani ke jian nêmusay, ya ke qeşi nêbi, jian neqıl nêbeno. Tesirê qeşi kerdis jêdeo, çıke hata na roze ebe qeşi kerdiş amo, neqıl biyo. Hato bin ra ke jian sero nustene ki mühimo. Heni guman beno ke ebe ni kar hem jian sero nustene hem ki jian musaene u musnaene rê faydê xo bıbo.

1.1. Tırkiya de jiani ke vindiyaene derê

Tırkiya hatê jianan ra, dügele de mühima. Waxtê ravêrde ra hata na roze zaf qomi weşiye xo ramitê. Taê pelgê tarixi ra biyê vindi şiyê, taê wes mendê. Çı hef ke taê jiani ki tesirê na vindbiyayış derê.

---

⁴ Selcan, m.n.v., s. 1.

⁵ KESKİN, m.n.v., s.5.

⁶ Murat Varol, 2015, "UNESCO'nun Dil Raporlarına Göre Zazaca'nın Durumu ve Geleceği", International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 10/2 Winter 2015.

Atlasê Unesco ra gore Tırkiya de Hertevin, Gagavuzki, jianê Süryani, Ladino, Abazaki, Abhazki, jianê Hermeniyu, Hemşinki, Lazki, Yunankiyê Pontus, Romanki, Adige, jiananê Kabar-Çerkes, jiane Zazaki vindbiyaene derê. Zobina ki qeseykerdoxê hirê jiani qe nêmendê. Ninan ra jüye Yunankiyê Kapadokyayo. İyê bini Ubihki u Mlahsokiyo.⁷

1.2. Qesa Problemi

Mamekiye de talebeyê ke Dersê Jianê Zazaki çinitê we, dersan sero çı fikirinê, ma u piyê talebeyan hem Zazaki hem ki Dersanê Jianê Zazaki sero fikiryayisê xo çitono? Nu fikiryayis tae xususiyetu ra gore vurino ya ki nêvurino?

1.3. Durimê Problemi

Rapore UNESCO⁸ ra gore Tırkiya de 15 jiani vindbiyaene derê. Mabênê ni jianan de Zazaki ki esto. Gereke Jianê Zazaki na vindbiyaene ra bixeleşiyoye. Seba xelesiyayişi Zazaki sero kare musaene, wendênê, nustêne tenena bibo jêde.

1.4. Fel u Emelê Doskerdişi

No kar de talebeyê ke dersê Jianê Zazaki çinitê we u ma u piyê talebeyan, Dersanê Jianê Zazaki sero fikiryayisê xo çitono, wajino ke o arezê bikero. Hatê ra ebe Zazaki qeşi kerdiş, wendiş nustiş u kamci çiyê ke Zazaki musaene de tesirê xo esto inu keno areze. Zazaki sero fikrê talebeyan cêrino u talebeyê ke waxtê verê ma de na derse cenê ya ki wazene Zazaki bumusê, çiton musene ya ki verê musaene de kemiyanê sêneni estê. Hem ninan tespît kerdêne, hem ki ebe no kar programê musaene u musnaene de sêne çetiniye vejinê, ey tespît keno.

1.5. Mühimiya Guriyayişi

Jianê Zazaki, her roze tenena senik qeşi beno⁹. Her ke şî qeşikerdoğê xo benê kemi, nu iyê ke jian zanênê, qeşi kenê, seba inu ki raştiyo. Jian ebe qeşi kerdis neqıl beno. Mabênê domanan u pilu de hatê Zazaki qeşikerdişi ra qurfiyayiş jêdero. Ney ra piya tesirê qeşi nêkerdişi vindbiyaena jiani keno quwetın. Hatê ra teyna qeşikerdis nê, jian sero nustis ki mühimo. Çıqa ke jian sero nustê ilmi bibê, literaturê jiani rê faydê xo honde benê. Ney sero nu doskerdis de hem talebeyê ke dersanê jianê Zazaki cênê, hem ki ma u piyê talebeyan, na derse sero fikiryayisê xo sêneno, sêr kerdisê xo sênênê, ey tespît keno. Ebe nae musnayis

---

⁷ Şahap Bulak, ‘‘Dünyada ve Türkiye’de Yaşa(yama)yan Diller Üzerine’’, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt: 13 Sayı: 71 Haziran 2020.

⁸ Christopher Moseley, (Ed.), 2010 Atlas of the World's Languages in Danger, Unesco 1st edition, 1996, 2 nd edition 2001, 3 rd edition 2010. Published By The United Nations Educational Scientific And Cultural Organization 7, Place Fontenoy 75352 Paris 07 SP

⁹ VAROL, m.n.v., s.6.

de, ya ki dersan de sêne kemiyê estê, talebey kamci mesela de çetiniyê vinenê, beno areze. Hatê ra iyê ke na kari de anketan rê cüabi dê, cüabanê inan sero taê fikiri amê nustene.

1.6. Şindorê Kari

İyê ke kotê na doskerdis anketan rê cüabi danê, cüabê inan raşt say biyê.

Çiyê ke ebe na doskerdis veciyê meydan, doskerdiş de kamci pêmitoğ u metoda vıraciyê ebe inan veciyê meydan.

Doskerdiş, teyna Mamekiye de talebeyê ki Dersanê Jianê Zazaki çinîte we, ma u piyê talebeyan sero vırajıyo.

Doskerdiş ra piya, çiyê ke vejıyê meydan ebe evrenê doskerdiş ya ke iye ke kewtê na kari ebe fikırayışê inan sero çiyê vecıyo.

Doskerdiş de grubê mocnaki, evreni temsil keno, heni say beno.

1.7. Çekuyê ‘Jian’ Sero

Çekuyê ‘zian’ fekê Mamekiye u Çewlig de ebe ‘zon’ nuşino. Taê cau de ki ebe zıwan nuşino. Hama no tez ebe fekê Pulus nuşıyo, ae ra çekuyê ‘zon’, ebe ‘zian’ amo nustene.

1.8. Testê ke Ebe Analiz Vırajıye u Manê Metodu

Aritmetiko mabên (Aritmetik ortalama): Fıkırayışê doneyan ebe kriterê istatistiki yeno areze kerdene. Her fıkır ebe jü more temsil beno, doskerdis de mabênê ni fıkrı vinitene de ravêri ni morey top benê dıma ra çand wayire fıkrırayış estê, ni dı rakami mabên dê barê benê. Aritmetiko mabên niya yeno vinitene.

Chi square test: Ebe ni testi mabênê dı vuriyayox de alaqa esta ya ki çına, jübin ra gıredayiyê ya ki niye, beno areze.

Evren: Doskerdiş de iye ke gırê problemi rê cüab danê, ni grubı pêro ‘evren’ morinê. Evren mocnaki ra gore gruba de gırsa.

Mocnaki (Örnekleme): Wertê jü evreni ra, ebe jü raa grubê de qıckeke yeno we çinıtene. Na grube evreni ra tenena qıca. Ney rê mocnaki vajino.

Mocnakiyo asanki (Kolayda Örnekleme): Ebe no metod, wertê grubê gırşı ra grubo qıckek yeno we çinıtene. İ kesi ke yenê we çinıtene hatê doskerdişçi ra yeno we çinıtênê. No metod sero doskerdiş vırastene i binan ra tenena reto, hatê waxt u pere ra minasıvo. İ kesi ke ebe no metod yenê we çinıtene,

Zıwiro standard (Standart sapma): İlmanê istatiki de jü gruba girse, jü mocnaki sero istatiki çiton vıla benê, cüabê doneyan dormê aritmetiko mabên de çıqa vurino, zıwiro standart ney keno areze.

One simple t-test: Ebe no test, ortalamao jü vuriyayox, jü more sabitê ra gore vurino ya ki nêvurino, ney keno areze.

One way anova test: Mabênê jü vuriyayoğo gıredaye u vuriyayoğo nêgıredaye de analizê varyans vırazeno u mabênê ninan de alaqa doskeno. Na doskerdiş ya ki analizi rê ebe jü hate ra testê Anova vajino¹⁰.

---

¹⁰ Behçet Oral, ve Ahmet Çoban, Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Pegem Akademi Yayınları, Eylül 2020, Ankara.

2. METOD

No qısım de modelê dos kerdiş, evren u mocnaki arêdayişê doneyan u analizê doneyan ca cenê.

2.1. Modelê Doskerdiş

No doskerdiş Mamekiye de talebanê Mektebo Miyan Cumhuriyet u Hürriyet de vurajiyo. Hem talebeyê ki dersê Jianê Zazaki çinitê we hem ki maa, piyê talebeyan Jianê Zazaki u dersanê Jianê Zazaki sero fikiriyayisê xo çitono, seba ney vırajino. Ney ra gore anket vırajıyo. Persi ya ke kriterê ki anket de ca cenê nicelê. Ae ra doskerdiş de raa Betimselu ra modelê dos kerdışê umumi ca cêno.

2.2. Evrenê Doskerdiş u Mocnaki

Evren jü kari de kami ke ca cêno, ya ki persu rê cüabi danê i pêro evrenê kari morinê. İta de evren Talebeyê ke Dersê Zazaki çinitê we Mektebo Miyan ra sınıfê 5. ine u sınıfê 6 ine ra u ebeveynê i talebeyê.

Uyo ke dos kerdışi vırazeno, jü evren çineno we. No evren gruba de gırse ki bena, yaki jü cae de gruba de qıckeke ki beno. Grubanê gırsu we çinîtenê hem hatê ekonomi ra hem ki hatê waxtê ra karo de gırso¹¹. Mabênê grubê gırşı ra ya ki evreni ra gruba qıckeke we çintene, a grube sero guriyaene hatê waxt u maliyeti ra tenena reto. Hama gereke a grube, iye kê evren de ca cenê xususiyetê inan temsil bıkeru. Çıke, çıqa ki evrenê doskerdişi teng kerime ancia evren de herkeşi rê restene çıyo de bêimkano. Na grube rê ki Mocnaki vajino. Na gure de metodê mocnakiyo asanki cêriyo. Na metod de kam ke anketan rê cüabi dê pero mabênê mocnaki derê. na metod metodunê binan ra hatê vıraştene ra tenena mınasıvo u reto¹². Doskerdişê ilime Sosyali de lete ra jêde de na metod amo guretene¹³ Ebe na doskerdiş 400 anketi amê vıla kerdene ninan ra 49 anketi gëlet pır kerdene u tae sebeban ra gore nêkotê mabênê na kari. Dı Mektêbê ra sınıfê 5 ine u sınıfê 6 ine ra 238 talebey u 113 ebeveyn pêro piya 351 anketi sero analiz biyo.

2.3. Arêdayişê Doneyan

Doskerdiş de Mamekiye de talebeyê ke Dersê Jianê Zazaki çinitê we, inan u ebeveyne inan sero karê anketi vırajıyo. Formê anketan hazır kerdene de fiqrê akademisyen u maliman amo guretene. Ni fikiriyayisu ra piya anket emelê xo rê reseno ya ki nêreseno

---

¹¹ Nebi Sümer, e.i.b.r., Araştırma Teknikleri, Morpa Kültür Yayınları Ltd. Ş. İstanbul 2007.

¹² Recai Coşkun, e.i.b.r., Sosyal Bilimler de Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı, Sakarya Yayıncılık, Kasım 2007.

¹³ Sait Gürbüz, ve Faruk Şahin, Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri, (4. Baskı). Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017.

analiz biyo. Heni amo meydan.

Anketê talebeyan dı qısman ra amo meydan. Qısmê jüyine de perşê demografiki, persê ebe we çinitayê estê. Qısmê diyine de ebe kriterê Likert¹⁴ talebey ders u Zazaki sero çı fikrinê, o pers biyo. Likerti analiz kerdene de cüabu (1=Qe raşti niyo, 2= Raşti niyo, 3= Tene raştiyo, 4=Raştiyo, 5= Mıqerem raştiyo) puanan ra gore analiz biyo. Anketi ebeveyni ki hire qısmê ra amê meydan. Qısmê jüyine u diyine je anketê talebeyan perşê demografik u jian sero kriterê tutumi amo daene. Ney ra piya qısmê hireyin de ma u piyan wendis nustış de çıtoni seba ney perşê likertê binan amê vıraştene. Ancia qısmê jüyine de persê demografiki u persê ebe we çinitayê estê. Qısmê diyine de ebe Likert, ma u piyan faydê Zazaki sero çı fikrinê ey pers biyo. (1=Qe raşti niyo, 2= Raşti niyo, 3= Tene raştiyo, 4=Raştiyo, 5= Mıqerem raştiyo). Qısmê hireyine Zazaki wendene, nustene u gos daene sero ebe Likert perşi ca cenê. Ancia cüabi ke amê daene puanan ra gore (Qe=1, Senık=2, Nême=3, Rınd=4, Zaf Rınd=5) analiz biye. Anketi ke seba tezi vırajıyê qısmê çımey de ca cenê.

Tablo 1. Seba pêmitoğa tipê Likerti kriterê zewıl kerdışi¹⁵

Mabênê Puanan	Derecakerdiş	
1,00-1,80	Hiç/qe	Kesinlikle Katılmıyorum Qe raşti niyo
1,81-2,60	Az/senık	Katılmıyorum Raşti niyo
2,61-3,40	Orta/nême	Kısmen Katılıyorum Tene raştiyo
3,41-4,20	İyi/rınd	Katılıyorum Raştiyo
4,21-5,00	Çok İyi/zaf rınd	Kesinlikle Katılıyorum Mıqerem raştiyo

Cüabi ke anketi ra vejiye, de tablo 1 ine ra gore analiz biyê. Mabênê puani tedust say biyê. Analizê Aritmetik de mabênê puanan 0,80 hesav biyo. (Mabênê puanan= (puano gırs-puano qıckek/5= (5-4) =4/5=0,80). Nê hesav ra gore mabênê puanê aritmetiki tablo de ca cenê. Anketan de pêmitoğa tipê Likerti ceriyo. Seba tetbıq kerdene u analiz kerdene, tipê Likerti tenena reto u minasibo. Doskerdisu de seba musnaene, fıkrınayisê doneyan guretene, zafê karu de tipê likerti cerino.¹⁶

¹⁴ Rensis Likert, A technique for the measurement of attitudes. Archives of Psychology, New York University, June 1932.

¹⁵ Likert, e.n.v s.6

¹⁶ İbrahim Turan, e.i.b.r., Eğitim Araştırmalarında Likert Ölçeği ve Likert-Tipi Soruların Kullanımı ve Analizi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 186-203, 2015.

2.4. Analiz Kerdene Doneyan

Doneyani ke dos kerdişi ra vejîyê ebe programê SPSS analiz biyê. Ancia iye kê kotê anketi, xususiyetê demografikê inan ebe analizê metodê frekans u percent amo daene. Kriterê ki na gure dero seba na kari amo viraştene. İye ke kotê anketi, Dersanê Zazaki sero çı fikirine, fikiriyayisê inan ebe analizê frekans, percent, aritmetiko mabên, zıwıro standart one simple t-test, one way anova test, chi square test sero gurenayis biyo.

QISIMÊ DIYÏNE

3. ANALİZÊ CÛABAN

No qısım de cüabanê talebeyan u ebeveynan sero analizê frekans, cüabi hurdimêna grube tever sanaêne, percent, aritmetiko mabên, zıwıro standart, one simple t-test, one way anova test, chi square test estê.

3.1. Analizê Xususiyetê Demografiki

Tablo 2 ine de talebey ki kotê anketi xususiyetê; cısn, serre, namê mektebi, sınıfe inan sero analiz amo vıraştene.

Tablo 2. İye ke kotê anketi, xususiyetê demografikê inan.

Xususiyetê Talebey		Frequency	Percent %
Cısn	Çêneke	131	55,0
	Lacek	107	45,0
Serre	10	47	19,7
	11	123	51,7
	12	62	26,1
	13	6	2,5
Namê Mektebi	Mektebo Miyan Cumhuriyet	111	46,6
	Mektebo Miyan Hürriyet	127	53,4
Sınıfe	5	153	64,3
	6	85	35,7

Tablo 2 ine de talebeyê ke kotê doskerdişê, ninan ra %55,0 çênek, %45,0 laceki. Mektêbe Miyan Cumhuriyet ra 111 (46,5) talebey, Mektebo Miyan Hürriyet ra 127 (53,4) talebeyan anketan rê cüab dê. Ancia sınıfa 5 ine ra 153 (64,3) talebey, sınıfa 6 ine ra 85 (35,7) talebey estê. İye ke cüabi dê anketu, serre inan ebe sire 10 serre (19,7), 11 serre (51,7), 12 serre (26,1), 13 serre (2,5). İyê ke 11 serre derê mabên de en jêde rê.

Tablo 3. Xusuiyetê Demografikê ma u piyê talebey

Xusuiyetê ma u piyê Talebey		Frequency	Percent %
Cısn	Cênike	80	70,8
	Ciamêrd	33	29,2
Serre	25-30	6	5,3
	30-35	13	11,5
	35-40	36	31,9
	40-45	38	33,6
	45-50	8	7,1
	50-60	12	10,6
Welatê xo	Mamekiye	99	87,6
	Xarpêt	3	2,7
	Malatya	3	2,7
	Diyarbakir	2	1,8
	Aksaray	2	1,8
	Ankara	1	0,9
	Balıkesir	1	0,9
	Adıyaman	1	0,9
	Aydın	1	0,9
Mektebi ke qedênê	Mektebo Verên	28	24,8
	Mektebo Miyan	14	12,4
	Lise	42	37,2
	Lisanso Verên	13	11,5
	Lisans	15	13,3
	Lisanso Berz	1	0,9

Tablo 3 ine de xusuiyetê demografikê ma u piyan ca cêno. Ninan ra gore iye ke kotê anketi 80 kesi (%70,8) cênikê, 33 kesi (%29,2) ciamerdê. Ancia tablo ra gore iye ke 25-30 serre derê 6 kesi (%5,3), 30-35 serre derê 13 kesi (%11,5), 35-40 serre derê 36 kesi (%31,9), 40-45 serre derê 38 kesi (%33,6), 45-50 serre derê 8 kesi (7,1), 50-60 serre derê 12 kesi (%10,6) veciyo. Kamci welat ra biyaene ra gore ki, iye ke persu rê cüab dê, jêdena Mamekiye raê, 99 kesi (%87,6). Mabênê ninan da çıqaş ki senikê ancia taê sebebana ra gore zobina cau ra ki ma u piyê ki estê. Ninan; Xarpêt (3) kesi, Malatya (3), Diyarbakir (2), Aksaray (2),

Ankara (1), Balıkesir (1), Adıyaman (1), Aydın (1). Kamci mektebe qedenaene ra gore iyê ke Mektebo Verên qedenê 28 kesi (%24,8), Mektebo Miyan 14 kesi (%12,4), Lise 42 kesi (%37,2), Lisanso Verên 13 kesi (11,5), Lisans 15 kesi (13,3), Lisanso Berz 1 keso (0,9).

Tablo 4. T1 çâê Dersa Zazaki waşte?

T1 çâê Dersa Zazaki waşte?	Frequency	Percent %
M1 wast ke jianê xo bîmusine	129	54,2
Maa u piyê mı heni wast	24	10,01
M1 Jiane Zazaki merax kerd	36	15,1
Çiyo bin	49	20,6

Tablo 4 ine de talebeyê ke Dersê Jianê Zazaki çîntê we, çâê na derse çîntê we, tablo de ebe frekans u percent (%) analiz biyo. Ney ra piya cûabê talebeyan ra gore %54,2 vatê ke ‘‘M1 wast ke jianê xo bîmuse’’ vindbiyaene jiani sero nu çîyo de mühimo, lete ra jêde wazenê ki jianê xo bîmusê. Dîma ra %10,1 vatê ke ‘‘maa u piyê mı heni wast’’ heni aseno ke Ebeveynan Jiani Zazaki çîntene de jêde tesir nêkerdê, nu seba Dersanê Jianê Zazaki rind nêaseno, çike Zazaki musaene de en karo de gırs yê ma u piyano, gereke en jêde i phoşt bîderê. Motivasyonê ebeveynan ke berz bîbo yê talebeyan ki beno jêde. Hatê ra gereke ma u piyan jian musaene de rolê xo dinamik bo, ney ra gore mekteban de talebey çîton jian musene, çîqa musene çîton musene, ebeveyni ninan ebe çîmanê xo ki bîvinê, mekteban de jian sero taê semineri ke bîbê, motivasyonê ebeveyni beno berz, yê talebeyan ki beno berz. Jü ki hatê ebeveynan ra hem Dersanê Jianê Zazaki sero, Jianê Zazaki sero jianê mae de wendis sero taê materyali, kîtabi ya ki broşûri eke berê wendenê, belkia tenena jêde phoşt danê. %15,1 vatê ke ‘‘M1 jianê Zazaki merax kerd’’. Ney ra gore jian musaene de sebebe diyine nao, ancia ke derse de jian musaene sero materyali gereke tenena bîbê ke jêde motivasyonê talebeyan tenena beno berz. %20,6 vatê ke ‘‘çîyo bin’’ derse sero yê taê talebeyan fikirê xo zewnao, ya ki sebebê dersê guretene zobinao.

Tablo 5. T1 wazena dersanê binan ki ebe Zazaki bicêrê?

T1 wazena dersanê binan ki ebe Zazaki bicêrê?	Freuquency	Percent
Heya Wazon	66	27,7
Nê nêwazon	172	72,3

Tablo 5 ine de persê ‘‘ t1 wazena dersanê binan ki ebe Zazaki bicêrê?’’ de frekans u percent analiz biyo. Cüaban ra gore %27,7 heya wazon %72,3 nê nêwazon veciyo. Ancia cüaban ra gore heni aseno talebey lete ra zaf jêde dersanê binan Zazaki guretene nêwazenê.

Tablo 6. To ra gore hefte de çond sati Derse bîbo?

To ra gore hefte de çond sati Derse bîbo?	Frequency	Percent %
2	118	49,6
3-4	78	32,8
5-6	11	4,6
6+	31	13,0

Tablo 6 ine de persê ‘‘ To ra gore hefte de çond sati Derse bîbo?’’ de frekans u analiz percent amo daene. Cüaban ra 2 sati 49,6 3-4 sati %32,8 5-6 sati %4,6 6+ sati %13,0 amo weçîntene. Ni cüaban ra gore letê vatê ke satê derse jêde kerdene luzum çîna. Ancia percentê binan iye ke 3-4 sati senik niyê. Tablo ra gore satê Dersa Jianê Zazaki gereke tenena jêde bo. jêde biyaene hem hatê musaene ra hem ki musnaene ra faydê xo beno.

Tablo 7. T1 na derse ra ravêri Jianê Zazaki çîqa qeşî kerdêne?

T1 na derse ra ravêri Jianê Zazaki çîqa qeşî kerdêne?	Frequency	Percent %
Rînd qeşî kerdêne	29	12,2
Senik qeşî kerdêne	65	27,3
Qe qeşî nêkerdêne	80	33,6
Fam kerdêne hama nêşîkiyêne ke qeşî bîkerine	64	26,9

Tablo 7 ine de persê ‘‘ T1 na dersi ra ravêri Jianê Zazaki çîqa qeşî kerdêne?’’ de cüabi ebe frekans u percent analiz biyê. Tablo ra gore %12,2 rînd qeşî kenê, % 27,3 senik qeşî kenê, % 33,6 qe qeşî nêkerdê, % 26,9 fam kenê hama nêşîkiyê ke qeşî bîkerê. Tablo ra gorê

iye ke rınd qeşi kenê mabên de en senikê. Hatê ra ki iye ke Dersa Zazaki ra ravêr qe qeşi nêkerdê, mabên de jêde rê. Cüabê binê ke jûbin ra nejdiyê. Heni aseno ke yê talebeyan Dersanê Zazaki ra raver jian sero alaqa xo senik biya, dormê de ya qeşi nêbiyo ya ki senik qeşi biyo.

Tablo 8. Persa ki cüabê xo zafmoreo.

* Persê ‘‘ Çê sîma de kam Zazaki qeşi keno ‘‘ cüabê perşi zafmoreo ae ra cüaban ra gore more N morê mocnaki ra jêde vecino, iye ke na perşi rê cüab dê pêro Tablo 8 ine de nuşiyayiyê. Tablo 9 ine de qîsîmê ‘‘Percent of Cases de howt cüabi mabênê xo de çîqa amê we çînitene, ey musneno.

Çê sîma de kam Zazaki qeşi keno?	
N	Percent%
238	100,0%

Tablo 9. Çê sîma de kam Zazaki qeşi keno?

Çê sîma de kam Zazaki qeşi keno?	N	Percent %	Percent of Cases
Maa mı	148	22,5	62,2
Piyê mı	134	20,4	56,3
Khalikê mı	127	19,3	53,4
Pirika mı	170	25,9	71,4
Waa mı	20	3,0	8,4
Biraê mı	17	2,6	7,1
Pêro	657	% 100	

Tablo 9 ine de persê talebeyan ra ‘‘ çê sîma de kam Zazaki qeşi keno’’ de cüaban ra gore frekans u percent analiz biyo. Cüaban ra gore %22,5 maa mı, %20,4 piyê mı, %19,3 khalikê mı, %25,9 pirika mı, %3,0 Waa mı, %2,6 Biraê mı veciyo. Tablo de qîsîmê Percen of Cases de cüaban her jü tek u tek çîqa amo çînitene o nuşiyayiyo. No qîsîm de cüaban ra %62,2 maa mı, %56,3 piyê mı, %53,4 khalikê mı, %71,4 pirika mı, % 8,4 waa mı, % 7,1 amo çînitene. Hurdêmina qîsîm de çêu de en jêde ebe sirê pirike, maa, pi u khalikê vejyê.

İta ra heni aseno ke cênikan Zazaki qeşi kerdênê de ciamêrdan ra tenena jêde re, zafêna ki %72,4 pirike en jêdero.

Jian musaene de ya ki qeşi kerdene de çê de giraniyê ma u pirike dero. Musaene domanan de maa, pi, bira u way mühimê. Hama caê mae ninan ra tenena girano, xo ra çekuyê ‘‘Jianê mae’’ ney rind areze keno¹⁷. Ney sero familya qickeki de ya ki girsî de rol-model biyaene de tesirê cênikan deyrâo. Hato bin ra ki hata pizê ra hata dina amaene, mabênê doman u ma de alaqa de xususi esto.

Tablo 10. ‘‘T1 albazanê xo de kau ebe Zazaki kay kena?’’

T1 albazanê xo de kau ebe Zazaki kay kena?				Serre				Pêro
				10	11	12	13	
Heya kaykon	Cısn	Çêneke	N	2	10	2		14
			%	33,3	83,3	33,3		58,3
	Lacek	N	4	2	4		10	
		%	66,7	16,7	66,7		41,7	
	Pêro		N	6	12	6		24
			%	100,0	100,0	100,0		100,0/10,01
Nê kaynekon	Cısn	Çêneke	N	25	58	31	3	117
			%	61,0	52,3	55,4	50,0	54,7
	Lacek	N	16	53	25	3	97	
		%	39,0	47,7	44,6	50,0	45,3	
	Pêro		N	41	111	56	6	214
			%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0/89,1
Pêro	Cısn	Çêneke	N	27	68	33	3	131
			%	57,4	55,3	53,2	50,0	55,0
	Lacek	N	20	55	29	3	107	
		%	42,6	44,7	46,8	50,0	45,0	
	Pêro		N	47	123	62	6	238
			%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tablo 10 ine de persê ‘‘T1 albazanê xo de kau ebe Zazaki kay kena?’’ de cüabi analizê cısn, serre frekans u Percent sero gurenayış biyo. Tablo ra gore iye ke vatê ‘‘heya kaykon’’ çênek ura iyê ke 10 serre derê %33,3 iyê ke 11 serre derê %83,3 iyê ke 12 serre derê % 33,3 pêro piya %58,3 amo weçinitene. Lezeku ra iyê ke 10 serre derê %66,7 iyê ke 11 serre derê %16,7 iyê ke 12 serre derê %66,7 pêro piya %41,7 amo we çinitene. İye ke 13 serre derê inan ra kes ‘‘heya kaykon’’ nêvatê. İyê ke vatê ‘‘nê kaynekon’’ çêneku ra iye kê 10 serre derê %61,0 iyê ke 11 serre derê %52,3 iyê ke 12 serre derê %55,4 iyê ke 13 serre derê %50 amo weçinitene. Laceku ra iyê ke 10 serre derê %39 iyê ke 11 serre derê %47,7 iyê ke 12

¹⁷ Fuat Arıcı, ‘‘Erken Çocukluk Döneminde Ailenin Rolü’’, Türkiye Eğitim Dergisi, Cilt 1 Sayı 1, 66-78, 2016.

serre derê %44,6 iyê ke 13 serre derê %50 nê kaynêkon vatê. Pêro %89,1 nê kay nêkon amo we çinitene. Pêro analizan ra gore %10,1 vatê albazanê xo de kau ebe Zazaki kay kon. %89,1 albazanê xo de kau ebe Zazaki kaynêkon vejjiyo.

Mabênê persê ‘‘tı albazanê xo de kau ebe Zazaki kay kena?’’ cüaban de hatê serre u cısn ra mane nêamo vinitene. Domani jêde kau ebe Zazaki kay nêkenê. Nu ancia vidbiyaena u neqıl biyaene jiani sero çiyu de mühimo. Çıke jian ebe domanan neqıl beno.

Tablo 11. Zazaki nustenê, wendene u gos daene sero cüabi.

Perşi		Heya	Tene	Nê
T1 Zazaki kıtabu şikına (hekate, sanıkê, fabl çb.) wanena?	F	37	114	87
	%	15,5	47,9	36,6
T1 Zazaki lawuku gos dana?	F	111	80	47
	%	46,6	33,6	19,7
T1 şikine ebe Zazaki jü nuste nusena?	F	28	73	137
	%	11,8	30,7	57,6

Tablo 11 ine de talebeyan Zazaki nustene, wendene u gos daene sero senê cüabi dê, analizê frekans u percent amo daene. Persê ‘‘T1 Zazaki kıtabu şikına (hekate, sanıke, fabl çb) wanena?’’ rê %15,5 heyaya, %47,9 tene, %36,6 nê, amo vatene. Talebeyan jêdena cüabi ‘‘Tene’ çinitê we, ney ra gore heni aseno ke seba wendene talebey jêde raver nêşiyê. Dıma ra persê ‘‘T1 Zazaki lawıkan gos dana?’’ rê talebeyan %46,6 Heyaya, %33,6 Tene, %19,7 Nê vatê. Ney ra gore jêdena talebey Zazaki lawuku gos danê. Hatê ra persê bini ‘‘T1 şikına ebe Zazaki jü nuste nusena?’’ rê talebeyan %11,8 Heyaya, %30,7 Tene, %57,6 Nê cüabi dê.

Ney ra gore jêdena talebey jü nuste nustene nêşikinê. Talebey wendene u nustene de peyser mendê, sebebunê ninan jêde rê, sebebana ra jü senık biyaene satê dersa, jiananê binan rê ki sêr kerd hefte de 2 sati ra jêde re. Sati derg kerdene hem hatê talebey ra hem ki hatê malıman ra taê çiyu tenena raver beno. Dersanê Jianê Zazaki sero senık biyaene materyali ki tesir keno belkia. Hato bin ra ki motivasyonê talebeyan berz kerdene ke mühimo. Motivasyon çaê gımeno war, gereke ninan tespıt bıbê.

Tablo 12. Ebe kriterê Likerti dersanê Zazaki sero fikirayışê talebeyan

İfadey	Vilabiy aene	Qe raştî niyo	Raştî niyo	Tene raştîyo	Raştîyo	Miqere m raştîyo	$\bar{x}$	ss
Zazaki qeşi kerdene ra hes kon.	F	16	15	75	61	71	3,65	1,16
	%	6,7	6,3	31,5	25,6	29,8		
Zazaki musaene ra hes kon.	F	13	12	46	78	89	3,91	1,12
	%	5,5	5,0	19,3	32,8	37,4		
Derse Zazaki guriyaene ra hes kon.	F	25	23	74	57	59	3,42	1,25
	%	10,5	9,7	31,1	23,9	24,8		
Zazaki musaene hedira mı ano.	F	19	15	54	60	90	3,78	1,23
	%	8,0	6,3	22,7	25,2	37,8		
Dersa Zazaki de waxt rew vereno ra.	F	54	25	49	40	70	3,19	1,52
	%	22,7	10,5	20,6	16,8	29,4		
Wazon ke waxtê xuyo jêde de Zazaki bıguri.	F	67	62	54	27	28	2,52	1,32
	%	28,2	26,1	22,7	11,3	11,8		
Wazon ke Zazaki sero xeyle raver şerine her çi bimişine.	F	25	18	61	57	77	3,60	1,29
	%	10,5	7,6	25,6	23,9	32,4		
Dersa Zazaki gereke mekteb de her waxt bibo.	F	43	38	54	44	59	3,15	1,42
	%	18,1	16,0	22,7	18,5	24,8		
Kıtabê Dersa Zazaki, Zazaki musaenê rê beso.	F	126	66	21	14	11	1,81	1,11
	%	52,9	22,7	8,8	5,9	4,6		
Şikime ke çiye ke Dersa Zazaki de museme teber de ki ninan qeşi bıkerime.	F	23	11	52	54	98	3,81	1,28
	%	9,7	4,6	21,8	22,7	41,2		
Zian musaene mı re çetino.	F	73	49	55	27	34	2,57	1,28
	%	30,7	20,6	23,1	11,3	14,3		
Weşiyê de caê Zazaki çino, teberde qeşi nêbeno.	F	80	47	56	23	32	2,49	1,38
	%	33,6	19,7	23,5	9,7	13,4		
Nêwazon ke Dersa Zazaki bıguri.	F	101	57	36	17	27	2,21	1,35
	%	42,4	23,9	15,1	7,1	11,3		
Zazaki dersanê binan ra tenêna çetın muşino.	F	28	18	44	39	109	3,76	1,39
	%	11,8	7,6	18,5	16,4	45,8		
Zazaki de nêşikunê ke taê vengın bıvezê.	F	62	55	54	23	44	3,28	1,42
	%	23,1	9,7	22,4	26,1	18,5		
Ez zanon ke Zazaki vindbiyaene dero.	F	33	25	34	34	112	3,70	1,48
	%	13,9	10,5	14,3	14,3	47,1		
Dersanê Zazaki satê xo senikê.	F	43	31	36	40	88	3,41	1,52
	%	18,1	13,0	15,1	16,8	37,0		

Tablo 12 ine de talebeyê ke sınıfê 5 ine u sınıfê 6 ine de Dersanê Jianê Zazaki cenê, na derse sero fikirê xo çitono, ney ra gore kriterê fikirnayış amo vıraştene. Cüabe ke talebeyan dê, ebe frekans, percent, aritmetiko mabên u zıwıro standart sero analiz biyo.

Ninan ra gore persê ‘‘ Zazaki qeşı kerdene ra hes kon.’’ rê %6,7 Qe raşti niyo, %6,3 Raşti niyo, %31,5 Tene raştiyo, % 25,6 Raştiyo, %29,8 Mıqerem raştiyo amo vatene. Na persê ra gore aritmetiko mabên ($\bar{x}=3,65$) ‘‘Raştiyo’’ zıwıro standart ($ss=1,16$) veciyo.

İye ke kotê anketi persê ‘‘Zazaki musaene ra hes kon’’ rê %5,5 Qe raşti niyo, % 5,0 Raşti niyo, %19,3 Tene raştiyo, %32,8 Raştiyo, %37,4 Mıqerem raştiyo vatê. Persê ra gore aritmetiko mabên ($\bar{x}=3,91$) ‘‘Raştiyo’’ veciyo. Zıwıro standart ki ($ss=1,12$) veciyo.

Persê ‘‘ Dersa Zazaki guriyaene ra hes kon’’ de talebey %10,5 Qe raşti niyo, %9,7 Raşti niyo, %31,1 Tene raştiyo, %23,9 Raştiyo, %24,8 Mıqerem raştiyo vatê. Aritmetiko mabên ($\bar{x}=3,42$), ‘‘Raştiyo’’ zıwıro standart ($ss=1,25$) veciyo.

Persê ‘‘ Zazaki musaene hedira mı ano’’ de talebeyan %8,0 Qe raşti niyo, %6,3 Raşti niyo, %22,7 Tene raştiyo, %25,2 Raştiyo, %37,8 Mıqerem raştiyo vatê. Cüaban ra gore aritmetiko mabên ($\bar{x}=3,78$) ‘‘Raştiyo’’ zıwıro standart ($ss=1,23$) veciyo.

Persê ‘‘ Dersa zazaki de waxt rew vereno ra’’ de talebeyan %22,7 Qe raşti niyo, %10,5 Raşti niyo, %20,6 Tene raştiyo, %16,8 Raştiyo, %29,4 Mıqerem raştiyo vatê. Cüaban ra gore aritmetiko mabên ($\bar{x}=3,19$) ‘‘Tene raştiyo’’ zıwıro standart ($ss=1,52$) veciyo.

Persê ‘‘ Wazon ke waxtê xuyo jêde de Zazaki bıguri.’’ de talebeyan %28,2 Qe raşti niyo, %26,1 Raşti niyo, %22,7 Tene raştiyo, %11,3 Raştiyo, %11,8 Mıqerem raştiyo vatê. Cüaban ra gore aritmetiko mabên ($\bar{x}=2,52$) ‘‘Raşti niyo’’, zıwıro standart ($ss=1,32$) veciyo.

Persê ‘‘ Wazon ke Zazaki sero xeyle raver şerine her çi bımışine’’ de %10,5 Qe raşti niyo, %7,6 Raşti niyo, %25,6 Tene raştiyo, %23,9 Raştiyo, %32,4 Mıqerem raştiyo vatê. Cüaban ra gore aritmetiko mabên ($\bar{x}=3,60$) ‘‘Raştiyo’’, zıwıro standart ($ss=1,29$) vaciyo.

Persê ‘‘ Dersa Zazaki gereke mekteb de her waxt bıbo’’ de talebeyan %18,1 Qe raşti niyo, %16,0 Raşti niyo, %22,7 Tene raştiyo, %18,5 Raştiyo, %24,8 Mıqerem raştiyo vatê. Cüaban ra gore aritmetiko mabên ($\bar{x}=3,15$) ‘‘Tene raştiyo’’ zıwıro standart ($ss=1,42$) veciyo.

Persê ‘‘ Kıtábê Dersa Zazaki, Zazaki musaenê rê beso’’ de talebeyan %52,9 Qe raşti niyo, %22,7 Raşti niyo, %8,8 Tene raştiyo, %5,9 Raştiyo, %4,6 Mıqerem raştiyo vatê. Cüaban ra gore aritmetiko mabên ($\bar{x}=1,81$) ‘‘Raşti niyo’’, zıwıro standart ($ss=1,11$) veciyo.

Persê ‘‘ Şikime ke çıye ke Dersa Zazaki de museme teber de ki ninan qeşı bıkerime’’ de talebeyan %9,7 Qe raşti niyo, %4,6 Raşti niyo, %21,8 Tene raştiyo, %22,7 Raştiyo, %41,2 Mıqerem raştiyo vatê. Cüaban ra gore aritmetiko mabên ($\bar{x}=3,81$) ‘‘Raştiyo’’, zıwıro standart ($ss=1,28$) veciyo.

Persê “ Jian musaene mı rê çetino” de talebeyan %30,7 Qe raşti niyo, %20,6 Raşti niyo, %23,1 Tene raştiyo, %11,3 Raştiyo, %14,3 Mıqerem raştiyo vatê. Cüaban ra gore aritmetiko mabên ($\bar{x}=2,57$), “Raşti niyo” zıwıro standart ($ss=1,28$) veciyo.

Persê “ Weşiyê de caê Zazaki çino, teberde qeşi nêbeno” de talebeyan %33,6 Qe raşti niyo, %19,7 Raşti niyo, %23,5 Tene raştiyo, %9,7 Raştiyo, %13,4 Mıqerem raştiyo vatê. Cüaban ra gore aritmetiko mabên ($\bar{x}=2,49$) “Raşti niyo, zıwıro standart ($ss=1,38$) veciyo.

Persê “ Nêvazon ke Derse Zazaki bıguri” de talebeyan %42,4 Qe raşti niyo, %23,9 Tene raştiyo, %15,1 Raşti niyo, %7,1 Raştiyo, %11,3 Mıqerem raştiyo vatê. Cüaban ra gore aritmetiko mabên ($\bar{x}=2,21$) “Raşti niyo”, zıwıro standart ($ss=1,35$) veciyo.

Persê “ Zazaki dersanê binan ra tenena çetın muşino” %11,8 Qe raşti niyo, %7,6 Raşti niyo, %18,5 Tene raştiyo %16,4 Raştiyo, %45,8 Mıqerem raştiyo vatê. Cüaban ra gore aritmetiko mabên ($\bar{x}=3,76$) “Raştiyo”, zıwıro standart ($ss=1,39$) veciyo.

Persê “ Zazaki de nêşikunê ke taê vengın bıvezê” de talebeyan, %26,1 Qe raşti niyo, %23,1 Raşti niyo, %22,7 Tene raştiyo, %9,7 Raştiyo, %18,5 Mıqerem raştiyo vatê. Cüaban ra gore aritmetiko mabên ($\bar{x}=2,71$) “Tene raştiyo”, zıwıro standart ($ss=1,42$) veciyo.

Persê “ Ez zanon ke Zazaki vindbiyaene dero.” de talebeyan %13,9 Qe raşti niyo, %10,5 Raşti niyo, %14,3 Tene raştiyo, %14,3 Raştiyo, %47,1 Mıqerem raştiyo vatê. Cüaban ra gore, aritmetiko mabên ($\bar{x}=3,70$) “Raştiyo”, zıwıro standart ($ss=1,48$) veciyo.

Persê “ Dersê Zazaki satê xo senıkê” de talebeyan %18,1 Qe raşti niyo %13,0 Raşti niyo, %15,1 Tene raştiyo, %16,8 Raştiyo, 37,0 Mıqerem raştiyo vatê. Cüaban ra gore aritmetiko mabên ($\bar{x}=3,41$) “Raştiyo”, zıwıro standart ($ss=1,52$) veciyo.

Tablo 13. Persê ebeveynan ra ‘‘Sima ra gore Dersa Zazaki mûhima?’’ de ebe cısn u serre ra gore analizê cûaban.

Sima ra gore Dersa Zazaki mûhima?				Serre						
				25-30	30-35	35-40	40-45	45-50	50-60	Pêro
Heya	Cısn	Cênike	F	3	11	27	21	4	5	71
			%	4,2	15,5	38,0	29,6	5,6	7,0	%100
	Ciamerd	F	1	2	5	14	2	7	31	
		%	3,2	6,5	16,1	45,2	6,5	22,6	%100	
	Pêro		F	4	13	32	35	6	12	102
			%	3,9	12,7	31,4	34,3	5,9	11,8	%100
Nê	Cısn	Cênike	F	1		4	2	2		9
			%	11,1		44,4	22,2	22,2		%100
	Ciamerd	F	1			1			2	
		%	50			50			%100	
	Pêro		F	2		4	3	2		11
			%	18,2		36,4	27,3	18,2		%100
Pêro	Cısn	Cênike	F	4	11	31	23	6	5	80
			%	5,0	13,8	38,8	28,7	7,5	6,3	%100
	Ciamerd	F	2	2	5	15	2	7	33	
		%	6,1	6,1	15,2	45,5	6,1	21,2	%100	
	Pêro		F	6	13	36	38	8	12	113
			%	5,3	11,5	31,9	33,6	7,1	10,6	%100

Tablo 13 ine de ebeveyni, persê ‘‘Sima ra gore Dersa Zazaki mûhima?’’ rê cûabi dê, ninan serre u cısn ra gore analizê frekanso tabloyo çatki vırajiyo. Cûaban ra gore 71 cêniki u 31 ciamêrdi ‘‘Heya’’ vatê. Cênikan ra iyê ki 35-40 (%38,0) serre derê en jêde rê. Ciamêrdan ra iyê ke 40-45 (%45,2) serre derê en jêde rê. Ancia cûaban ra gore 9 cêniki u 2 ciamêrdi ‘‘Nê’’ vatê. Cênikan ra iyê ki 35-40 (44,4) serre derê en jêde rê. Ciamêrdan ra iye ki 25-30 (%50), 40-45 (%50) serre derê, jêde rê. Pêro piya 113 kesi ‘‘Heya’’ Dersa Zazaki mûhima, 11 kesi ‘Dersa Zazaki mûhim niya vatê. Tablo ra ke sêr kerd iyê ki Dersanê Zazaki

mühim vinenê en jêde cênikê, oncina iyê ke mühim nêvînenê cênikê. Ney ra piya perse u xususiyetê serre u cısn de alaqa de ebe manê çino.

Tablo 14. Persê ebeveynan ra ‘‘ Sıma Zazaki çıqa zanenê de ebe cısn u serre ra gore analizê cüaban.

Sıma Zazaki çıqa zanenê?				Serre						
				25-30	30-35	35-40	40-45	45-50	50-60	Pêro
Zaf rınd zanon	Cısn	Cênike	F	1	5	3	6	2	4	21
			%	4,8	23,8	14,3	28,6	9,5	19,0	%100
		Ciamerd	F			2	4		3	9
			%			22,2	44,4		33,3	%100
	Pêro	F	1	5	5	10	2	7	30	
		%	3,3	16,7	16,7	33,3	6,7	23,3	%100	
Rınd zanon	Cısn	Cênike	F	1	3	8	7	1	1	21
			%	4,8	14,3	38,1	33,3	4,8	4,8	%100
		Ciamerd	F		2	2	4		2	10
			%		20,0	20,0	40,0		20,0	%100
	Pêro	F	1	5	10	11	1	3	31	
		%	3,2	16,1	32,3	35,5	3,2	9,7	%100	
Senık zanon	Cısn	Cênike	F	1	2	10	7	3		23
			%	4,3	8,7	43,5	30,4	13,0		%100
		Ciamerd	F	1		1	5	1	2	10
			%	10,0		10,0	50,0	10,0	20,0	%100
	Pêro	F	2	2	11	12	4	2	33	
		%	6,1	6,1	33,3	36,4	12,1	6,1	%100	
Qe nêzanon	Cısn	Cênike	F	1	1	10	3			15
			%	6,7	6,7	66,7	20,0			%100
		Ciamêrd	F	1			2	1		4
			%	25,0			50,0	25,0		%100
	Pêro	F	2	1	10	5	1		19	
		%	10,5	5,3	52,6	26,3	5,3		%100	
Pêro	Cısn	Cênike	F	4	11	31	23	6	5	80
			%	5,8	13,8	38,8	28,7	7,5	6,3	%100
		Ciamêrd	F	2	2	5	15	2	7	33
			%	6,1	6,1	15,2	45,5	6,1	21,2	%100
	Pêro	F	6	13	36	38	8	12	113	
		%	5,3	11,5	31,9	33,6	7,1	10,6	%100	

Tablo 14 ine de ebeveyni persê ‘‘ Sıma Zazaki çıqa zanenê?’’ cüabi dê. Cüaban sero ebe cısn u serre analizê frekansê tabloyo çatki virajıyo. Ninan ra gore 21 Cênikei, Zazaki ‘‘zaf rınd’’ zanenê. Ancia ciamêrdan ra 9 kesi Zazaki ‘‘zaf rınd’’ zanenê, pêro piya 30 kesi cüabê ‘‘zaf rinde zanon’’ dê.

Ïyê ke cüabê ‘‘Rınd zanon’’ çintê we; cênikan ra 21 kesi, ciamêrdan ra 10 kesi, pêro piya 31 kesi cüabi dê. Ancia 23 cêniki u 10 ciamêrdi cüabê ‘‘senık zanon’’ çintê we. Pêro piya 33 kesi Zazaki senık zanenê. Ïyê ke ‘‘Qe nêzanenê’’ cênikan ra 15, ciamêrdan ra 4 kesê. Na perse rê cêniki u ciamêrdi pêro piya 113 kesi cüabi dê. Eke cüaban rê ke sêr kerd cüabê ‘‘zaf rınd zanon, senık zanon u rınd zanon’’ jübin rê nejdiyê. Hato bin ra pêro cüaban de en jêde iyê ke serre 35-40 u 40-45 dere, mabên de jêde rê.

Tablo 15. Persa ki cüabê xo zafmoreo.

Sıma Jianê Zazaki kami ra musê?	
N	Percent%
113	%100

* Persa ‘‘ Sıma Jianê Zazaki kami ra musê? ‘‘ cüabê perşı zafmoreo ae ra cüaban ra gore more N morê mocnaki ra jêde vecino, iye ke na perşı rê cüab dê pêro Tablo 15 ine de nuşiyayiyê. Tablo 16 ine de qısımê ‘‘Percent of Cases de heşt cüabi, mabênê xo de çıqa amê we çinitene, ey musneno.

Tablo 16. Persê ma u piyu ra, sıma Jianê Zazaki kami ra musê?

Sıma Jianê Zazaki kami ra musê?	Responses/Frequency		Percent of Cases
	N	Percent %	
Maa xo ra	73	27,3	64,6%
Piyê xo ra	58	21,7	51,3%
Khalıkê xo ra	37	13,9	32,7
Pirıka xo ra	43	16,1	38,1
Ebe xo	26	9,7	23,0
Waa xo ra	5	1,9	4,4
Bıraê xo ra	2	0,7	1,8
Zazaki nêzanon	23	8,6	20,4
Pêro	267	%100	%236

Tablo 16 ine de persê ‘‘ Sıma Jianê Zazaki kami ra musê?’’ ebe analize frekans u percent amo daene. Cüaban ra gore, ma u piyan Zazaki, %27,3 maa xo ra, %21,7 piyê xo ra, %13,9 khalıkê xo ra %16,1 pirıka xo ra, %9,7 ebe xo, %1,9 waa xo ra, %0,7 bıraê xo ra musê. Ïyê ke Zazaki nêzanenê percentê xo %8,6 veciyo. Qısımê Percent of Cases cüabi mabênê xo de kamcini çıqa amê çinitene, amo musnaene. Ney ra gore en jêde cüabê ‘‘maa xo ra’’(%64,6) amo we çinitene. Dima ra ‘‘piyê xo ra’’ (%51,3), ‘‘khalıkê xo ra’’ (%32,7), (%38,1), ‘‘ebe xo’’ (%23,0), ‘‘waa xo ra’’ (%4,4), ‘‘bıraê xo ra’’ (%1,8), ‘‘Zazaki nêzanon’’ (%20,4) veciyo.

Ebe niya tablo ra gore seba jian musaene, vajino ke en jêde ma u piyê xo ra musemê. Mabêne ra jêdena cüabê ‘‘maa xo ra’’ amo çinitene. Hatê bin ra cüabê ‘‘pirika xo ra’’ cüabê ‘‘Piyê xo ra’’ ra tepia berz veciyoy. Tablo 8 ine de persê ‘‘Çê sîma de kam Zazaki qeşı keno’’ de ki ancia ma u pirike berz veciyay bi. Hatê qeşı kerdene u musaene heni aseno ke cêniki ciamêrdan ra tenena aktifê. Jian musaene u musnaene de caê cênikan doskerdene karo de hirao, mühimo gereke sero karê ilmi bıvarjiyo. İta de na mesela sero ebe kılmek taê çiyê umumi yeno nustene.

Domani zerê jü familya de yenê riyê dina. Zerê familya xo de, hata jü waxt cı rê çı ke lazımo musenê. Familya seba domanan malima de vîrena. Nu teyna jü kes nê, familya de kam ke esto seba musaene zaf mühimê. Hatê ra caê Maê, i binan ra tenena gırano. Alaqao ma u domanan i binan ra zobinao. Çıke Maê her etacê domani anê hurend u jêdena i qaytê cı kenê. Doman maê rê tesir keno Maê ki doman re¹⁸.

Ney sero Çevresel (Environmental) Kuram¹⁹, Karşılıklı Etkileşim (Transactional) Kuramı²⁰ taê teoriyê. Ninan ra gore doman dormê xo ra tesir cêno. İyê ke dorme derê hata pil biyaene, zafê çiyu de cı rê tesir kenê. Jian qeşı kerdene ke ninan rao. Tablo 8 ine u 14 ine de ki jian qeşı kerdene u musaene de jêde veciyaene maa, piye u pirike ilmê ra gore ebe maneo. Senik veciyaene waa, bıra u khalık ki ancia ilmê ra gore ebe maneo. Çıke cor de vajiyay bi ke doman jêdena ma u piyê xo de alaqa xo esto. Ney ra piya çê de ehemmiyetê Zazaki qeşı kerdene beno areze. Rolê familya, mabênê familya de ki graniyê cênikan (maa, pirike) jian musaene de zaf mühimo.

---

¹⁸ Betty Hart, and Todd R. Risley, Meaningful differences in the everyday experience of young American children. Baltimore: Paul H. Brookes Publishing, 1995.

¹⁹ Urie Bronfenbrenner, The ecology of human development, Harvard University Press, Cambridge, MA, USA, 1979.

²⁰ Sameroff, A.J. ve Fiese, B.H. Transactional Regulation: The Developmental Ecology of Early Intervention. Handbook of Early Childhood Intervention, J.P., 2000.

Tablo 17. Persê ‘‘ Domanunê xo de Zazaki qeşî kenê?’’ u persê ‘‘koti raê’’ ebe tabloyo çatki tevêr sanaene.

Domanunê xo de Zazaki qeşî kenê?			Rey rey qeşî keme	Zazaki zonemê hama qeşî nêkeme	Heya gegane domanunê xo de Zazaki qeşî keme	Çê de her waxt Zazaki qeşî keme.	Pêro
Koti raê?	Dêsim	F	55	33	8	3	99
		%	55,6	33,3	8,1	3,0	%100
	Xarpêt	F	2		1		3
		%	66,7		33,3		%100
	Malatya	F	3				3
		%	%100				%100
	Diyarbakir	F		1	1		2
		%		%50	%50		%100
	Aksaray	F	2				2
		%	%100				%100
	Ankara	F	1				1
		%					%100
	Balıkesir	F		1			1
		%					%100
	Adıyaman	F		1			1
		%					%100
	Aydın	F	1				1
		%	%100				%100

Tablo 17 ine de persê ‘‘ Domanunê xo de Zazaki qeşî kenê?’’ u persê ‘‘Koti raê?’’ ebe tabloyo çatki, analizê frekans amo daene. Tablo ra gore iye ke kotê anketi 113 kesi ra 99 kesi Mamekiye raê. İyê ke sukanê binan raê jêde niyê. Mabêne de iyê ke i binan ra jêde rê Malatya (3 kesi), Xarpêtê (2 kesi). Ancia cüaban ra gore iyê ke Mamekiye raê vatê ke; 55 kesi (%55,6) Rey rey qeşî keme, 33 kesi (%33,3) Zazaki zaneme hama qeşî nêkeme, 8 kesi (8,1) Heya gegane domanune xo de Zazaki qeşî keme, 3 kesi ke (%3,0) Çê de her waxt Zazaki qeşî keme, vatê.

Ninan ra gore jêdena 55 kesi (%55,6) Rey rey qeşî keme, 33 kesi (%33,3) Zazaki jianeme hama qeşî nêkeme, veciyo. Nu iyê ke Jianê mae xo Zazakiyo seba inan çiyê de rınd nêoseno. Sarê Mamekiye ya ki, iyê ke Jianê mae xo Jianê Zazakiyo çê de jêde qeşî nêkene.

Ma zanemê ke jian zafêna ebe qeşi kerdis muşino u neqıl beno. Ney ra piya ma u piyan gereke çê de jêdena Zazaki qeşi bıkerê. Gereke çê de jian qeşi kerdiş sero ma u piyan rê raa salix bıderime. Mühim biyaene qeşi kerdiş sero kari bıvırajiye.

Tablo 18. Persê ‘‘Sima wazenê domanê sima malimê jianê Zazaki bıbê?’’ têver sanaene persê ‘‘Kamci mektebi ra biyê mezun?’’.

			Kamci mektebi ra biyê mezun?						
			Mektebo Verên	Mektebo Miyan	Lise	Lisanso Verên	Lisans	Lisanso Berz	Pêro
Sima wazenê domanê sima malimê jianê Zazaki bıbê?	Heya	F	24	12	29	9	9		83
		%	28,9	14,5	34,9	10,8	10,8		%100
	Pêro	%	21,2	10,6	25,7	8,0	8,0		73,5
		Nê	F	4	2	13	4	6	1
	%		13,3	6,7	43,3	13,3	20,0	3,3	%100
	Pêro	%	3,5	1,8	11,5	3,5	5,3	0,9	%26,5
		Pêro	F	28	14	42	13	15	1
%	24,8		12,4	37,2	11,5	13,3	0,9	%100	

Tablo 18 ine de persê, ‘‘Sima wazenê domanê sima malimê jianê Zazaki bıbê?’’ u persê ‘‘Kamci mektebi ra biyê mezun?’’ ebe tabloyo çatki amo tevêr sanaene. Analizê frekans amo daene. Cüaban ra gore ‘‘Heya’’ 83 kesi (%73,5) veciyo. Ninan ra Mektebo Verên 24 kesi (%28,9), Mektebo Miyan 12 kesi (%14,5), Lise 29 kesi (%34,9), Lisanso Verên 9 kesi (%10,8) Lisans 9 kesi (%10,8) ‘‘Heya’’ vatê.

Eke sêr kerd na persê rê jêdena heyra vatê. Nu seba jian musnane u musaene çiyê de mühimiyo. Mabênê ninan ra jêdena Mektebo Verên 24 kesi (%28,9) u Lise 29 kesi (%34,9), vejiyê.

Ancia cüaban ra gore 30 kesi (%26,5) na persê rê ‘‘Nê’’ vatê. Ninan ra Mektebo Verên 4 kesi (%13,3), Mektebo Miyan 2 kesi (%6,7), Lise 13 kesi (%43,3), Lisanso Verên 4 kesi (%13,3), Lisans 6 kesi (%20,0) ‘‘nê’’ vatê.

Tablo 19 ine de persê ‘‘ Çê sima de ebe Jianê Zazaki kitabi estê?’’ de persê ‘‘ Kamci mektebi ra biyê mezun?’’ ra gore analizê cüaban.

			Kamci mektebi ra biyê mezun?						
			Mektebo Verên	Mektebo Miyan	Lisa	Lisanso Verên	Lisans	Lisanso Berz	Pêro
Çe sima de ebe Jianê Zazaki kitabi estê?	Heya	F	3	4	10	3	5		25
		%	12,0	16,0	40,0	12,0	20,0		% 100
	Pêro	%	2,7	3,5	8,8	2,7	4,4		%22,1
		Nê	F	25	10	32	10	10	1
	%		28,4	11,4	36,4	11,4	11,4	1,1	% 100
	Pêro	%	22,1	8,8	28,3	8,8	8,8	0,9	77,9
Pêro		F	28	14	42	13	15	1	113
		%	24,8	12,4	37,2	11,5	13,3	0,9	% 100

Tablo 19 ine ra gore persê ‘‘çê sima de ebe Jianê Zazaki kitabi estê?’’ u persê kamci mektebi ra biyê mezun?’’ebe tabloyo çatki amê tevêr sanaene. Analizê Frekans amo daene. Ney ra gore Mektebo Verên ra 3 kesi (% 12,0), Mektebo Miyan ra 4 kesi (% 16,0), Lise ra 10 kesi (%40,0), Lisanso Verên ra 3 kesi (% 12,0) lisans ra 5 kesi (%20,0) na persê rê ‘‘Heya’’ vatê. Hato bin ra Mektebo Verên ra 25 kesi (%28,4), Mektebo Miyan ra 10 kesi (%11,4), Lise ra 32 kesi (%36,4), Lisanso Verên ra 10 kesi (%11,4), Lisans ra 10 kesi (%11,4), Lisanso Berz ra 1 kes (% 1,1) na persê rê ‘‘Nê’’ vatê. Pêro piya 25 kesi (%22,1) ‘‘Heya’’, 88 kesi (%77,9) ‘‘Nê’’ veciyo.

Ninan ra gore iyê ke ‘‘Heya’’ vatê jêdena ‘‘Lise (10 kesi/ %40,0)’’ veciyo. Ancia iyê ke ‘‘Nê’’ vatê, mabêne ra ancia ‘‘Lise (32 kesi/%36,64) jêde veciyo. Cüabê ni perşi ra gore çêu de ebe Zazaki kitabi senikê.

Tablo 20 ine de persê ‘‘ Sıma zanenê, gore raporê UNESCO, jianê ke benê vindi, Zazaki ki mabênê inan dero?’’ u persê ‘‘ Kamci mektebi ra biyê mezun?’’ ebe analizê tabloyo çatki tevêr sanaene.

		Kamci mektebi ra biyê mezun?							
		Mektebo Verên	Mektebo Miyan	Lisa	Lisanso Verên	Lisans	Lisanso Berz	Pêro	
Sıma zanenê, gore raporê UNESCO, jianê ke benê vindi, Zazaki ki mabênê inan dero?	Heya	F	20	8	27	8	10	1	74
		%	27,0	10,8	36,5	10,8	13,5	1,4	%100
	Pêro	%	17,7	7,1	23,9	7,1	8,8	0,9	%65,5
	Nê	F	8	6	15	5	5		39
		%	20,5	15,4	38,5	12,8	12,8		%100
	Pêro	%	7,1	5,3	13,3	4,4	4,4		%34,5
Pêro	F	28	14	42	13	15	1	113	
	%	24,8	12,4	37,2	11,5	13,3	0,9	%100	

Tablo 20 ine de persê ‘‘ Sıma zanenê, gore raporê UNESCO, jianê ke benê vindi, Zazaki ki mabênê inan dero?’’ u persê ‘‘ Kamci mektebi ra biyê mezun?’’ ebe tabloyo çatki amo tevêr sanaene. Analizê frekans amo daene. Ney ra gore Mektebo Verên 20 kesi (%27,0), Mektebo Miyan ra 8 kesi (%10,8), Lise ra 27 kesi (%36,5), Lisanso Verên ra 8 kesi (%10,8), Lisans ra 10 kesi (%13,5), Lisanso Berz ra 1 kes (%1,4) ‘‘Heya’’ vatê. Ancia Mektebo Verên ra 8 kesi (%27,0), Mektebo Miyan ra 6 kesi (%15,4), Lise ra 15 kesi (%38,5), Lisanso Verên ra 5 kesi (%12,8), Lisans ra 5 kesi (%12,8) ‘‘Nê’’ vatê. Pêro piya 113 kesi ra 74 kesi (%65,5) ‘‘Heya’’, 39 kesi (%34,5) ‘‘Nê’’ vatê.

Ninan ra gore analizê persu tevêr sanaene de jêdena cüabê ‘‘Heya’’ (74 kesi/%65,5) veciyo. Hurdêmina cüaban de giraniyê Lise de veciyo. Ma u piyan zanenê ke, raporê UNESCO ra gore Jianê Zazaki vindbiyaene dero. Nu seba Jianê Zazaki çiyê de mühimo. Hama ancia ke ney sero kari bıvırajıyê, çike teyna vindbiyaene jiani zanaene, jiani nêxelesneno. Seba xeleşiyayışê çı lazımo gereke ey sero ma u piyan rê rae bero salıx daene.

Tablo 21 ine de persê ‘‘ Tarixê Jianê Zazaki sero malumatê sima esto?’’ u persê ‘‘ Serre’’ ebe tabloyo çatki tevêr sanaene.

Tarixê Jianê Zazaki sero malumatê sima esto? **Cısn			Serre							
				25-30	30-35	35-40	40-45	45-50	50-60	Pêro
Qe çino	Cısn	Cênike	F	2	3	16	13	3		37
			%	3,9	5,9	31,4	25,5	5,9		%72,5
		Ciamerd	F	1		1	9	1	2	14
			%	2,0		2,0	17,6	2,0	3,9	%27,5
	Pêro		F	3	3	17	22	4	2	51
			%	5,9	5,9	33,3	43,1	7,8	3,9	%100
Senik esto	Cısn	Cênike	F		3	14	10	1	3	31
			%		6,7	31,1	22,2	2,2	6,7	%68,9
		Ciamerd	F		1	3	5	1	4	14
			%		2,2	6,7	11,1	2,2	8,9	%31,1
	Pêro		F		4	17	15	2	7	45
			%		8,9	37,8	33,3	4,4	15,6	%100
Rınd zanon	Cısn	Cênike	F	2	2			1	2	7
			%	20,0	20,0			10,0	20,0	%70,0
		Ciamerd	F		1		1		1	3
			%		10,0		10,0		10,0	%30
	Pêro		F	2	3		1	1	3	10
			%	20,0	30,0		10,0	10,0	30,0	%100
Zaf rınd zanon	Cısn	Cênike	F		3	1		1		5
			%		42,9	14,3		14,3		%71,4
		Ciamerd	F	1		1				2
			%	14,3		14,3				%28,6
	Pêro		F	1	3	2		1		7
			%	14,3	42,9	28,6		14,3		%100
Pêro			F	6	13	36	38	8	12	113
			%	5,3	11,5	31,9	33,6	7,1	10,6	%100

Tablo 21 ine de persê ‘‘ Tarixê Jianê Zazaki sero malumatê sima esto?’’, xususiyetê demografikê ‘‘serre’’ u ‘‘cısın’’ ebe tabloyo çatki amo tevêr sanaene. Analizê frekansi tablo de amo daene. Cüaban ra gore cêniki 37 kesi (%72,5), ciamêrdi 14 kesi (%27,5) ‘‘Qe çino’’ vatê. Na cüabi de cêniki jêde re. Hatê ra ki cênikan ra jêdena iyê ke 35-40 (16 kesi/%31,4), 40-45 (13 kesi/%25,5) serre derê, i binan ra jêderê. Ciamêrdan ra ki iyê ke mabênê 40-45 serre derê (9 kesi/%17,6) i binan ra xeyle jêde veciyê.

Cüabê ‘‘Senik esto’’ de cêniki 31 kesi (%68,9), ciamêrdi 14 kesi (%31,1) veciyo. Ancia na cüabi de cêniki jêde rê. Cênikan ra iyê ke mabênê 35-40 (14 kesi/%31,1) u 40-45 (10 kesi/%22,2) serre derê i binan ra jêde rê. Ciamêrdan ra mabênê 40-45 (5 kesi/%11,1), u 50-60 (4 kesi/%8,9) serre derê i binan ra jêde rê.

Ancia cüaban ra gore cêniki 7 kesi (%70,0), ciamêrdi 3 kesi (%30) ‘‘Rınd zanon’’ vatê. Cüaban ra gore cêniki 5 kesi (%71,4), ciamêrdi 2 kesi (%28,6) ‘‘Zaf rınd zanon’’ vatê.

Tablo ra gore ma u piyan, persê ‘‘ Tarixê Jianê Zazaki sero malumatê sima esto?’’ de cüabê ‘‘Qe çino’’ (51 kesi), ‘‘Senik esto’’ (45 kesi) i binan ra jêde çintê we. İyê ke Tarixê Jiani sero çiyê zanenê, i ki senik zanenê Tarixê jiani sero gereke kari tenena jêde bıvarijiyê.

Tablo 22 ine de persunê ebe Jianê Zazaki u Jianê mae de wendis sero fikıriyayisê ma u piyan.

	Vıla bıyayış	Qe raştı niyo	Raştı niyo	Tene raştıyo	Raştıyo	Mıqerem raştıyo	$\bar{x}$	ss
Jianê Zazaki musaene, kamiyê domanan sero tesirê xo esto	F	5	8	21	40	39	3,88	1,09
	%	4,4	7,1	18,6	35,4	34,5		
Jianê mae de wendis. bıbo	F	8	5	8	36	56	4,12	1,17
	%	7,1	4,4	7,1	31,9	49,6		
Jianê Zazaki/Jianê mae de wendis domanan rê faydê xo esto	F	7	5	15	34	52	4,05	1,15
	%	6,2	4,4	13,3	30,1	46,0		
Jianê xeribu ra (İngilizki vs.) piya Jianê mae de wendis bıbo.	F	6	1	15	33	58	4,20	1,06
	%	5,3	0,9	13,3	29,2	51,3		
**: $p < 0,05$ ²¹								

²¹ Barbara G. Tabachnick., and Linda S. Fidell, Using multivariate statistics. Pearson Education, 2013. (Tabachnick, Fidell ra gore ‘‘p’’ 0,05 ra qız ke bi ebe maneo, gırs ke bi bêmaneo.)

Tablo 22 ine de persunê ‘‘Jianê Zazaki musaene, kamiyê domanan sero tesirê xo esto’’, ‘‘Jianê mae de wendis bîbo’’, ‘‘ Jianê Zazaki/Jianê mae de wendis domanan rê faydê xo esto’’ u Jianê xeribu ra (Îngilizki vs.) piya Jianê mae de wendis bîbo’’ sero analizê Frekans, aritmetiko mabên u zıwıro standart amo daene.

Ninan ra gore persê ‘‘ Jianê Zazaki musaene, kamiyê domanan sero tesirê xo esto.’’ de 5 kesi (%4,4) ‘‘Qe raşti niyo’’, 8 kesi (%7,1) ‘‘Raşti niyo’’, 21 kesi (%18,6) ‘‘Tene raştiyo’’ , 40 kesi (%35,4) ‘‘Raştiyo’’ , 39 kesi (%34,5) ‘‘Mıqerem raştiyo’’ vatê. Aritmetiko mabên ra gore ($\bar{x}=3,88$) ‘‘Raştiyo’’, zıwıro standart ($ss=1,09$) veciyo.

Aritmetiko mabên ra ($\bar{x}=3,88$ ‘‘Raştiyo’’) heni aseno ke ma u piyan jêdena fikırinê ke Jiane Zazaki musaene kamiyê domanan sero tesirê xo esto.

Persê ‘‘ Jianê mae de wendis bîbo’’ de 8 kesi (%7,1) ‘‘Qe raşti niyo’’, 5 kesi (%4,4) ‘‘Raşti niyo’’, 8 kesi (%7,1) ‘‘Tene raştiyo’’, 36 kesi (%31,9) ‘‘Raştiyo’’, 56 kesi (%49,6) ‘‘Pêro Raştiyo’’ vatê. Aritmetiko mabên ra gore ($\bar{x}=4,12$) ‘‘Raştiyo’’, zıwıro standart ($ss=1,17$) veciyo.

Aritmetiko mabên ra ($\bar{x}=4,12$ ‘‘Raştiyo’’) gore ma u piyan wazenê ke Jianê mae de wendis bîbo.

Persê ‘‘ Jianê Zazaki/Jianê mae de wendis domanan rê faydê xo esto’’ de 7 kesi (%6,2) ‘‘Qe raşti niyo’’, 5 kesi (%4,4) ‘‘Raşti niyo’’, 15 kesi (%13,3) ‘‘Tene raştiyo’’ , 34 kesi (%30,1) ‘‘Raştiyo’’ , 52 kesi (%46,0) ‘‘Mıqerem raştiyo’’ vatê. Aritmetiko mabên ra gore ($\bar{x}=4,05$) ‘‘Raştiyo’’, zıwıro standart ($ss=1,15$) veciyo.

Aritmetiko mabên ra ($\bar{x}=4,05$ ‘‘Raştiyo’’) gore ma u piyan vanê ke Jianê Zazaki/Jianê mae de wendis domanan rê faydê xo esto.

Persê ‘‘Jianê xeribu ra (Îngilizki vs.) piya Jianê mae de wendis bîbo’’ de 6 kesi (%5,3) ‘‘Qe raşti niyo’’ , 1 kesi (%0,9) ‘‘Raşti niyo’’ , 15 kesi (%13,3) ‘‘Tene raştiyo’’ , 33 kesi (%29,2) ‘‘Raştiyo’’ , 58 kesi (%51,3) ‘‘Mıqerem raştiyo’’ vatê. Aritmetiko mabên ra gore ($\bar{x}=4,20$) ‘‘Raştiyo’’, zıwıro standart ($ss=1,06$) veciyo.

Aritmetiko mabên ra ($\bar{x}=4,20$ ‘‘Raştiyo’’) gore ma u piyan wazenê ke Jianê xeribu ra (Îngilizki vs.) piya Jianê mae de wendis bîbo.

Tablo 23 ine de persunê Zazaki nustene u fam kerdene, gos daene sero fikiriyayisê ma u piyan.

	Dağlum	Qe	Senık	Nême	Rınd	Zaf Rınd	$\bar{x}$	ss
Zazaki jü nustê şikinune wanenune, fam kenune.	F	30	17	24	23	19	2,85	1,44
	%	26,5	15,0	21,2	20,4	16,8		
Jianê Zazaki de şikinune jü nustê nusunenê.	F	54	24	18	8	9	2,06	1,28
	%	47,8	21,2	15,9	7,1	8,0		
Her waxt Ebe Zazaki lawıkan gos danune.	F	8	11	14	15	65	4,04	1,31
	%	7,1	9,7	12,4	13,3	57,5		
**: $p < 0,05$ ²²								

Tablo 23 ine de persunê ‘‘ Zazaki jü nustê şikinune wanenune, fam kenune, Jianê Zazaki de şikinune jü nustê nusunenê, Her waxt ebe Zazaki lawıkan gos danune’’ sero analizê Frekans, aritmetiko mabên u zıwıro standart amo daene.

Ninan ra gore persê ‘‘ Zazaki jü nustê şikinune wanenune, fam kenune’’ de 30 kesi (%26,5) ‘‘Qe’’, 17 kesi (%15,0) ‘‘Senık’’, 24 kesi (%21,2) ‘‘Nême’’, 23 kesi (%20,4) ‘‘Rınd’’ , 19 kesi (%16,8) ‘‘Zaf rınd’’ vatê. Aritmetiko mabên ra gore ($\bar{x}=2,85$) ‘‘Nême’’, zıwıro standart (ss=1,44) veciyo.

Aritmetiko mabên ra ($\bar{x}=2,85$) gore persê ma u piyan Zazaki jü nuste ‘‘Nême’’ şikinê bıwanê u fam bıkerê.

Persê ‘‘ Jianê Zazaki de şikinune jü nustê nusunenê’’de 54 kesi (%47,8) ‘‘Qe’’ , 24 kesi (%21,2) ‘‘Senık’’ , 18 kesi (%15,9) ‘‘Nême’’ , 8 kesi (%7,1) ‘‘Rınd’’ , 9 kesi (%8,0)

²² , Julie F. Pallant., SPSS survival manual. A Step By Step Guide to Data Analysis Using SPSS Program (6th ed.). London, UK: McGraw-Hill Education. 2016. (Pallant ra gore ‘‘p’’ ke 0,05 ine ra qızo, ebe maneo eke girso bêmanao.)

“Zaf rınd” vatê. Aritmetiko mabên ra gore ($\bar{x}=2,06$) “Senık”, zıwıro standart ($ss=1,28$) veciyo.

Aritmetiko mabên ra ($\bar{x}=2,06$) ma u piyan “Senık” şikinê Zazaki jü nuste bınusê. Persê “ Her waxt ebe Zazaki lawıkan gos danune” de 8 kesi (%7,1) “Qe”, 11 kesi (%9,7) “Senık”, 14 kesi (%12,4) “Nême”, 15 kesi (%13,3) “Rınd”, 65 kesi (%57,5) “Zaf rınd” vatê. Aritmetiko mabên ra gore ($\bar{x}=4,04$) “Senık”, zıwıro standart ($ss=1,31$) veciyo. Aritmetiko mabên ra ($\bar{x}=4,04$) gore lawıkan rê gos daene rê “rınd” vatê, seba gos daene parametre berz veciyo.

Tablo 24. Persê “Sıma ra gore Dersa Zazaki mühima?” u persê Likerti ebe T-test tevêr sanene.

Kriteri	Grubi	N	$\bar{x}$	ss.	t	p
Jianê Zazaki musaene, kamiyê domanan sero tesirê xo esto	Heya	102	4,05	0,93	4,52	0,001*
	Nê	11	2,27	1,27		
Jianê mae de wendis bıbo.	Heya	102	4,31	0,96	4,21	0,001*
	Nê	11	2,36	1,50		
Jianê Zazaki/Jianê mae de wendis domanan rê faydê xo esto	Heya	102	4,24	0,94	4,98	0,001*
	Nê	11	2,27	1,42		
Jianê xeribu ra (İngilizki vs.) piya Jianê mae de wendis bıbo.	Heya	102	4,40	0,77	4,25	0,001*
	Nê	11	2,36	1,56		
**: $p<0,05$ ²³						

Tablo 24 ine de persê “Jianê Zazaki musaene, kamiyê domanan sero tesirê xo esto, Jianê mae de wendis bıbo, Jianê Zazaki/Jianê mae de wendis domanan rê faydê xo esto, Jianê xeribu ra (İngilizki vs.) piya Jianê mae de wendis bıbo” de cüaban ra gore Mabênê “Jianê Zazaki musaene, kamiyê domanan sero tesirê xo esto ($p=0,001$), Jianê mae de wendis bıbo ($p=0,001$), Jianê Zazaki/Jianê mae de wendis domanan rê faydê xo esto ($p=0,001$), Jianê

²³ Andy Field, Discovering statistics using IBM SPSS statistics. Sage Publications, 2013. (Field ra gore “p” ke 0,005 ine ra qızo, ebe maneo eke girso bêmanao.)

xeribu ra (İngilizki vs.) piya Jianê mae de wendis bıbo ($p=0,001$) u persê ‘‘Sıma ra gore Dersa Zazaki mühima? de alaqa o ebe manê esto. Ni perşı u ‘‘Sıma ra gore Dersa Zazaki mühimo? ebe T-test amê tevêr sanaene.

Cüaban ra gore iye ke Dersa zazaki mühim vinenê, ‘‘Heya’’ ($\bar{x}=4,05$) iyê ke nêvinenê ‘‘Nê’’ ($\bar{x}=2,27$) vatê. Neyra gore iyê ke Dersa Zazaki mühim vinenê, cüabê ‘‘Nê’’ ra jêde ‘‘Jianê Zazaki musaene, kamiyê domanan sero tesirê xo esto’’ vanê ($p=0,001$). İyê ke Dersa Zazaki mühim vinenê na persê sero cüabê xo pozitif o.

Ancia cüaban ra gore persê ‘‘Jianê mae de wendis bıbo’’ ($p=0,001$), de iyê ke Dersa Zazaki mühim vinenê ‘‘Heya’’ ($\bar{x}=4,31$), cüabê ‘‘Nê’’ ($\bar{x}=2,36$) ra jêde wazenê ke Jiane mae de wendis bıbo. Mabênê Zazaki mühim vinitene u Jianê mae de wendis wastene de alaqa o de ebe manê esto.

Persê ‘‘ Jianê Zazaki/Jianê mae de wendis domanan rê faydê xo esto’’ ($p=0,001$) u persê ‘‘Sıma ra gore Dersa Zazaki mühima?’’ de alaqa o de ebe manê esto. Ney ra gore iyê ke ‘‘Heya’’ ($\bar{x}=4,24$) vatê, cüabê ‘‘Nê’’ ($\bar{x}=2,27$), ra jêde pozitif fikirinê. Niya ke vajimê iyê ke Dersa Zazaki mühim vinenê, persê Jianê Zazaki/Jianê mae de wendis domanan rê faydê xo esto rê, i binan ra tenena pozitif sêr kenê.

Persê ‘Jianê xeribu ra (İngilizki vs.) piya Jianê mae de wendis bıbo’’ de iyê ke Dersa Zazaki mühim vinenê ‘‘Heya’’ ($\bar{x}=4,40$) i binan ra ‘‘Nê’’ ($\bar{x}=2,36$) jêde Jiananê ğeriban ra (İngilizki vs.) piya Jianê mae de wendis wazenê.

Tablo 25. Persê ‘‘Çê sima de ebe Jianê Zazaki kıtabi estê?’’ persê Likerti ebe T-test tevêr sanaene

Kriteri	Grubi	N	$\bar{x}$	ss.	t	p
Zazaki jü nustê şikinune wanenune, fam kenune.	Heya	25	3,44	1,32	2,32	0,022*
	Nê	88	2,69	1,44		
Jianê Zazaki de şikinune jü nustê nusenuê.	Heya	25	2,60	1,55	2,06	0,047*
	Nê	88	1,90	1,16		
Her waxt Ebe Zazaki lawıkan gos danune.	Heya	25	4,76	0,52	5,01	0,000*
	Nê	88	3,84	1,40		
**: $p < 0,05$ ²⁴						

Tablo 25 ine de persê ‘‘ Zazaki jü nustê şikinune wanenune, fam kenune, Jianê Zazaki de şikinune jü nustê nusenuê, Her waxt Ebe Zazaki lawıkan gos danune’’ u persê ‘‘Çê sima de ebe Jianê Zazaki kıtabi estê?’’ ebe T-test amo analiz kerdene. Cüaban ra gore Zazaki jü nustê şikinune wanenune, fam kenune ($p=0,022$), Jianê Zazaki de şikinune jü nustê nusenuê ($p=0,047$), Her waxt Ebe Zazaki lawıkan gos danune ($p=0,000$) u persê ‘Çê sima de ebe Jianê Zazaki kıtabi estê?’ de alaqa ebe mane esto.

Cüaban ra gore iye ke persê ‘‘Çê sima de ebe Jianê Zazaki kıtabi estê?’’ rê ‘‘Heya’’ ($\bar{x}=3,44$) vatê, cüabê ‘‘Nê’’ ($\bar{x}=2,69$) ra jêde persê Zazaki jü nustê wendene, fam kerdene ($p=0,022$), de tenena rındê. Ney ra gore iyê ke çê de kıtabê ebe Zazaki estê Zazaki jü nuste wendene u fam kerdene de ave şiyê. İyê ke çê de kıtabê ebe Zazaki çino vatê, Zazaki wendene, nustene, fam kerdene de i binan ra peyser mendê.

Ancia cüaban ra gore persê Çê sima de ebe Jianê Zazaki kıtabi estê? de iyê ke cüabê ‘‘Heya’’ ($\bar{x}=2,60$) vatê cüabê ‘‘Nê’’ ($\bar{x}=1,90$) ra jêde şikinê Zazaki jü nustê nusenuê. Çê de ebe Zazaki kıtab est biyaene u ebe Zazaki jü nuste nustene de alaqa de ebe manê esto.

²⁴ Field e.n.v s.31. (Field ra gore ‘‘p’’ ke 0,005 ine ra qızo, ebe maneo eke gırso bêmanaeco.)

Persê ‘‘Çê sîma de ebe Jianê Zazaki kitabî estê?’’ re, iyê ke ‘‘Heya’’ ($\bar{x}=4,76$) vatê cûabê ‘‘Nê’’ ($\bar{x}=3,84$) ra jêde ebe Zazaki lawîkan rê gos danê.

Ney ra gore şikime ke vajime çê de ebe Zazaki kitab est biyaene Zazaki wendene, nustene, fam kerdene sero tesirê xo esto.

Tablo 26. Persê ‘‘T1 albazanê xo de kau ebe Zazaki kay kena?’’ u persê Zazaki sero fikirîyayîsî tevêr sanaene.

Kriterî	Grubî	N	$\bar{x}$	ss.	t	p
Zazakî qeşî kerdene ra hes kon.	Heya	24	4,08	0,97	1,90	0,058*
	Nê	214	3,60	1,17		
Derse Zazakî guriyaene ra hes kon	Heya	24	3,87	0,94	2,34	0,025*
	Nê	214	3,37	1,27		
Wazon ke waxtê xuyo jêde de Zazakî bıguri.	Heya	24	3,29	1,42	3,04	0,003*
	Nê	214	2,43	1,28		
Dersa zazakî gereke mekteb de her waxt bıbo.	Heya	24	3,62	1,27	1,68	0,093*
	Nê	214	3,10	1,43		
Şikime ke çiyê ke Dersa Zazakî de museme teber de ki ninan qeşî bıkerime	Heya	24	4,41	0,88	3,35	0,002*
	Nê	214	3,74	1,30		
Dersê Zazakî satê xo senikê.	Heya	24	4,25	1,18	3,50	0,001*
	Nê	214	3,32	1,53		
**: $p<0,05$ ²⁵						

Tablo 26 ine de ‘‘ Zazakî qeşî kerdene ra hes kon, Derse Zazakî guriyaene ra hes kon, Wazon ke waxtê xuyo jêde de Zazakî bıguri, Dersa Zazakî gereke mekteb de her waxt bıbo, Şikime ke çiyê ke Dersa Zazakî de museme teber de ki ninan qeşî bıkerime, Dersê Zazakî satê xo senikê’’ u persê ‘‘ T1 albazanê xo de kau ebe Zazakî kay kena?’’ ebe T-Test amo tevêr sanaene. Cûaban ra gore Zazakî qeşî kerdene ra hes kon ($p=0,058$), Derse Zazakî guriyaene ra hes kon ($p=0,025$), Wazon ke waxtê xuyo jêde de Zazakî bıguri ($p=0,003$), Dersa Zazakî gereke mekteb de her waxt bıbo($p=0,093$), Şikime ke çiyê ke Dersa Zazakî de

²⁵ Pallant e.n.v s.34.

museme teber de ki ninan qeşi bikerime ($p=0,002$), Dersanê Zazaki satê xo senikê ($p=0,001$),” u mabênê persê “ T1 albazanê xo de kau ebe Zazaki kay kena?” de alaqa de ebe mane esto.

Cüaban ra gore iyê ke persê “ T1 albazanê xo de kau ebe Zazaki kay kena?” rê “Heya” ($\bar{x}=4,08$) vatê cüabê “Nê” ($\bar{x}=3,60$) ra jêde Zazaki qeşi kerdene ra hes kenê ($p=0,058$). Ebe ney şikime ke vajime iyê ke kau ebe Zazaki kay kenê jiani rê sêr kerdişê xo domanê binan ra tenena pozitifo. Eke cor de Tablo 10 ine rê ke sêr kerd 24 domani kau ebe Zazaki kaykenê, 214 doman kau ebe Zazaki kay nêkenê. Ney ra gore çıqaş ke iyê ke kau ebe Zazaki kaykenê, zaf senikê hama ancia ke 24 kesi 214 kesi ra hatê istatistik ra Zazaki qeşi kerdene tenena jêde hes kenê.

Ancia cüaban ra gore iyê ke persê “ T1 albazanê xo de kau ebe Zazaki kay kena?” rê “Heya” ($\bar{x}=3,87$) vatê, cüabê “Nê” ($\bar{x}=3,37$) ra jêde “Dersa Zazaki guriyaene ra hes kenê” ($p=0,025$). Ney ra gore iyê ke kau ebe Zazaki kay kenê, iyê ke kaynêkene, inan ra gore motivasyonê Dersa Zazaki guriyaenê berzo.

Ïyê ke persê “ T1 albazanê xo de kau ebe Zazaki kay kena?” rê “Heya” ($\bar{x}=3,29$) vatê, cüabê “Nê” ($\bar{x}=2,43$) ra jêde persê “Wazenê ke waxtê xuyo jêde de Zazaki bıgurê ($p=0,025$). Ney ra gore motivasyonê iyê ke kau ebe Zazaki kay kenê Zazaki musaene de i binan ra tenena berzê.

Talebeyê ke persê “ T1 albazanê xo de kau ebe Zazaki kay kena?” rê “Heya” ($\bar{x}=3,62$) vatê, cüabê “Nê” ($\bar{x}=3,10$) ra jêde wazenê ke “Dersa Zazaki gereke mekteb de her waxt bıbo. ($p=0,093$)

Talebeyê ancia persê “ T1 albazanê xo de kau ebe Zazaki kay kena?” u persê “Şikime ke çiyê ke Dersa Zazaki de museme teber de ki ninan qeşi bikerime” ra gore alaqa tespit biyo. Ïyê ke “Heya” vatê, cüabê “Nê” ra jêde fikirinê ke çiyê ke dersan de musene şikinê ninan teber de qeşi bikerê. Çıke uyo ke kau ebe Zazaki kay keno xo ra teberde i bin u ra jêde, jian sero aktifo.

Talebeyê persê “ T1 albazanê xo de kau ebe Zazaki kay kena?” rê “Heya” ($\bar{x}=4,25$) vatê, cüabê “Nê” ($\bar{x}=3,32$) ra jêde fikirinê ke satê Dersa Zazaki seniko. ($p=0,001$).

Pêro piya persu rê ke sêr kerd talebeyê ke kau ebe Zazaki kay kenê Jianê Zazaki u derse sero i binan ra tenena alaqa dar benê.

Tablo 27. Persê “Sima wazenê domanê sima malımê jianê Zazaki bıbê” u persê “Sima ra gore Dersa Zazaki mühima?” ebe tabloyo çatki-chi Square test tevêr sanane.

		Sıma wazenê domanê sıma malımê jianê Zazaki bıbê?			p	
		Heya	Ne	Pêro		
Sıma ra gore Dersa Zazaki mühima?	Heya	F	81	21	102	0,000
		Expected Count	74,9	27,1	102,0	
		%	97,6%	70,0%	90,3%	
	Ne	F	2	9	11	
		Expected Count	8,1	2,9	11,0	
		%	2,4%	30,0%	9,7%	
Pêro		Count	83	30	113	
		Expected Count	83,0	30,0	113,0	
		%	100,0%	100,0%	100,0%	

Tablo 27 ine de Dersanê Jianê Zazaki mühim vinitene u “maa u piyan wazenê domanunê xo malımê Jianê Zazaki bıbe” de manê esto ya ki çino ey tespit beno. Seba ney Chi-Square Tests virajiyo. Ney ra gore iyê ke wazêne domanunê xo malımê Dersa Zazaki bıbê, Dersê Zazaki mühim vinenê. (F= 81-%74,9) Mabênê ninan de alaqaqo de ebe manê veciyo (p<0,000)

Tablo 28. Persê “Sıma zanenê, gore raporê UNESCO, jianê ke benê vindi, Zazaki ki mabênê inan dero?” u persê “Sıma ra gore Dersa Zazaki mühima?” ebe tabloyo çatki-chi Square test tevêr sanane.

		Sıma zanenê, gore raporê UNESCO, jianê ke benê vindi, Zazaki ki mabênê inan dero?			p	
		Heya	Ne	Pêro		
Sıma ra gore Dersa Zazaki mühima?	Heya	Count	71	31	102	0,008
		Expected Count	66,8	35,2	102,0	
		%	95,9%	79,5%	90,3%	
	Ne	Count	3	8	11	
		Expected Count	7,2	3,8	11,0	
		%	4,1%	20,5%	9,7%	
Pêro		Count	74	39	113	
		Expected Count	74,0	39,0	113,0	
		%	100,0%	100,0%	100,0%	

Tablo 28 ine de Dersê Jianê Zazaki mühim vinitene u ‘Sıma zanenê, gore raporê UNESCO, jianê ke benê vindi, Zazaki ki mabênê inan dero?’ de manê esto ya ki çino ey tespit beno. Seba ney Chi-Square Test vırajiyo. Ney ra gore iyê ke zanenê Raporê UNESCO ra gore Zazaki vind biyaene dero, Dersa Zazaki mühim vinenê. (F= 71-%66,8) Mabênê ninan de alaqa de ebe manê veciyo (p<0,008).

Tablo 29. persê ‘Tarixê Jianê Zazaki sero malumatê sıma esto?’ u ‘Domanunê xo de Zazaki qeşi kenê?’ tevêr sanaene.

(I) Domanunê xo de Zazaki qeşi kenê?	(J) Domanunê xo de Zazaki qeşi kenê?	N	$\bar{x}$	Mean Difference		
				(I-J)	Sig.	Std.Er
Zazaki jianeme hama qeşi nekeme	Rey rey qeşi keme	36	1,63	,03299	1,000	,17028
	Heya gegane domanune xo de Zazaki qeşi keme	10	2,40	-,72812	,058	,27792
	Çê de her waxt Zazaki qeşi keme	3	3,00	-1,32813*	,041	,48282
Rey rey qeşi keme	Zazaki zaneme hama qeşi nekeme	66	1,67	-,03299	1,000	,17028
	Heya gegane domanune xo de Zazaki qeşi keme	10	2,40	-,76111	,061	,29216
	Çê de her waxt Zazaki qeşi keme	3	3,00	-1,36111*	,039	,49115
Heya gegane domanune xo de Zazaki qeşi keme	Zazaki zaneme hama qeşi nekeme	66	1,67	,72812	,058	,27792
	Rey rey qeşi keme		1,63	,76111	,061	,29216
	Çê de her waxt Zazaki qeşi keme	3	3,00	-,60000	,841	,53803
Çê de her waxt Zazaki qeşi keme	Zazaki zaneme hama qeşi nekeme	66	1,67	1,32813*	,041	,48282
	Rey rey qeşi keme	36	1,63	1,36111*	,039	,49115
	Heya gegane domanune xo de Zazaki qeşi keme	10	2,40	,60000	,841	,53803

** : p<0,05²⁶

Tablo 29 ine de persê ‘Tarixê Jianê Zazaki sero malumatê sıma esto?’ u ‘Domanunê xo de

²⁶ Joseph F. Hair Jr., e.i.b.r., Multivariate data analysis. Pearson Education, 2014. (Hair ra gore ‘p’ 0,05 ra ki qizo ebe maneo, eke girso bêmaneo.)

Zazaki qeşi kenê?” ebe testê Anova amo tevêr sanaene. Domanan de Zazaki qeşi kerdênê u mabênê Tarixê Jianê Zazaki zanaene de alaqa veciyo ($p<0,41$, $p<0,039$, $p<0,041$, $p<0,039$). Seba ebe manê biyaene, testê Post Hoc-Hochberg’s GT2 amo vıraştene. Testê de çî ke veciyo tablo 30, ine de amo nustene. Ney ra gore iyê ke ‘’çê de her waxt Zazaki qeşi kenê’’ ($\bar{x}=3,00$) iye ke qeşi nêkenê ($\bar{x}=1,67$) u rey rey qeşi kenê ($\bar{x}=1,63$), dine ra gore Tarixê Jianê Zazaki sero malumatê xo tenena jêdero. Niya ke bıvajiyo, ma u piyan ra iyê ke Tarixê Jiani sero malumatê xo esto ya ki i binan ra tenena jêdero, çê de her waxt Zazaki qeşi kenê. Cüaban ra gore Jian sero çîqa ki isan çiyê zaneno, nu qeşi kerdîsê rê ki tesir keno, vajime gelet nêbeno. Ney ra piya gereke tarixê jiani sero, çîqa ki kari bîbo, çîmê ma u piyan de ehemmiyete jian beno berz. Jian çîqa ki bero naskerdene, qeşi kerdîsê rê honde tesir keno.

QISIMÊ HIRÊYINE

4. PENIYÊ U FIKIRI

No qısım de ebe dos kerdış çı ke veciyo, ninan ra gore Pêniye u kari sero tae fikirî nuşiyayiyê.

4.1 Xususiyetê Demografiki

Ïyê ke kotê anket, xususiyetê demografikê inan ra ki sêr kerd, hurdêmina Mektebanê Miyan de talebey jêde çênekê. Jêde Mektebo Miyan Hürriyet ra talebey kotê anket. Hama ancia ke mevcudê talebeyan jübin rê nejdîyê. Serranê talebeyan de ki sêr kerd lete ra zaf jêde des u jü serre derê, serre bini mabênê xo de normal vıla biyê. Talebey letê ra jêde, sınıfê poncine ra kotê na kari. Anketan ra gore talebey jêdena, Dersê Jianê Zazaki ra raver Zazaki qe qeşi nêkerdê.

Maa u piyan ra iyê ke kotê na anketi, letê ra jêde cênîkê. Serranê ma u piyan de, iyê ke 35-40, 40-45 serre derê mabêne de i binan ra jêderê. Mabênê jübin de ki jêdena iyê ke 40-45 serre derê kotê na kari. Ïyê ke serre xo gırşı Jianê Zazaki i binan ra tenena rınd zanenê Ìnan ra des u dı kesi kotê anketi.

Ancia ma u piyan ra xususiyetê kamci welat ra biyaene sero ki sêr kerd, dı hire welat ra qeyr jêdena Mamekiye raê. Xususiyetê kamci mektebi qedenaene ra gore ki, ma u piyan de jêdena iyê ke Lise qedenê, mabênê na kari de ca guretê. Lise ra tepia Mektebo Siftên, dime ra Lisans, dime ra Mektebo Miyan, dime ra Lisanso Verên yeno. Werte de teyna jü kes Lisanso Berz qedeno.

4.2. Dersanê Jianê Zazaki sero Fıkırê Talebeyan

- Cüabanê talebeyan ra gore Persê “T1 çaê Dersa Zazaki waşti?” rê, jêdena %54,2 “Mı wast ke jianê xo bımuse” veciyo.
- Talebeyan persê “ T1 wazena dersanê binan ki ebe Zazaki bıcêre?”rê %72,3 “Nê nêwazon” vatê.
- Talebeyan persê “ To ra gore hefte de çond sati derse bîbo?” rê %49,6 “2” sati bîbo vatê. Mabênê cüaban de en berz nu veciyo.
- Talebeyan persê “ T1 na derse ra ravêri Jianê Zazaki çıqa qeşi kerdêne?”rê %33,6 “Qe qeşi nêkerdêne” vatê. Mabênê cüaban de en berz nu veciyo.
- Talebeyan persê “Çê sîma de kam Zazaki qeşi keno?”rê %62,2 “Maa mı” vatê. Mabênê cüaban de en berz nu veciyo.

- Talebeyan persê “ T1 albazanê xo de kau ebe Zazaki kay kena?”re %89,9 “Nê kaynekon “ vatê. Mabênê cüaban de en berz nu veciyo.
- Talebeyan persê “ T1 Zazaki kıtabu şikina (hekate, sanikê, fabl çb.) wanena?” rê %47,9 “Tene” vatê. Mabênê cüaban de en berz nu veciyo.
- Talebeyan persê “ T1 Zazaki lawuku gos dana?” rê %46,6 “Heya” vatê. Mabênê cüaban de en berz nu veciyo.
- Talebeyan persê “ T1 şikine ebe Zazaki jü nuste nusena?” %57,6 “Nê” vatê. Mabênê cüaban de en berz nu veciyo.
- Talebeyan önermê “ Zazaki qeşi kerdene ra hes kon.”rê aritmetiko mabên ra gore ($\bar{x}=3,65$) “Raştiyo” vatê.
- Talebeyan önerme “ “Zazaki musaene ra hes kon”rê aritmetiko mabên ra gore ($\bar{x}=3,91$) “Raştiyo” vatê.
- Talebeyan önermê “ Dersa Zazaki guriyaene ra hes kon” rê, aritmetiko mabên ra gore ($\bar{x}=3,42$) “Raştiyo” vatê.
- Talebeyan önermê “ Zazaki musaene hedira mı ano” rê, aritmetiko mabên ra gore ($\bar{x}=3,78$) “Raştiyo” vatê.
- Talebey önermê “ Dersa Zazaki de waxt rew vereno ra” rê aritmetiko mabên ra gore ($\bar{x}=3,19$) “Tene raştiyo” vatê.
- Talebeyan önermê “ Wazon ke waxtê xuyo jêde de Zazaki bıguri.” rê aritmetiko mabên ra gore ($\bar{x}=2,52$) “Raşti niyo” vatê.
- Talebeyan önermê “ Wazon ke Zazaki sero xeyle raver şerine her çi bimuşine” rê aritmetiko mabên ra gore ($\bar{x}=3,60$) “Raştiyo” vatê.
- Talebeyan önerme “ Dersa Zazaki gereke mekteb de her waxt bıbo” rê aritmetiko mabên ra gore ($\bar{x}=3,15$) “Tene raştiyo” vatê.
- Talebeyan önerme “ Kıtabê Dersa Zazaki, Zazaki musaenê rê beso” rê aritmetiko mabên ra gore ($\bar{x}=1,81$) “Raşti niyo” vatê.
- Talebeyan önermê “ Şikime ke çıye ke Dersa Zazaki de museme teber de ki ninan qeşi bıkerime” rê aritmetiko mabên ra gore ($\bar{x}=3,81$) “Raştiyo” vatê.
- Talebeyan önerme “Jian musaene mı rê çetino” rê, aritmetiko mabên ra gore ($\bar{x}=2,57$), “Raşti niyo” vatê.
- Talebeyan önermê “ Weşiyê de caê Zazaki çino, teber de qeşi nêbeno” rê aritmetiko

mabên ra gore ($\bar{x}=2,49$) ‘‘Raşti niyo’’ vatê.

- Talebeyan önermê ‘‘ Nêwazon ke Dersa Zazaki bıguri’’ rê, aritmetiko mabên ra gore ($\bar{x}=2,21$) ‘‘Raşti niyo’’ vatê.
- Talebeyan önermê ‘‘ Zazaki dersanê binan ra tenena çetin muşino’’ rê, aritmetiko mabên ra gore ($\bar{x}=3,76$) ‘‘Raştiyo’’ vatê.
- Talebeyan önermê ‘‘ Zazaki de nêşikunê ke taê vengane bivezê’’ rê, aritmetiko mabên ra gore ($\bar{x}=2,71$) ‘‘Tene raştiyo’’ vatê.
- Talebeyan önermê ‘‘ Ez zanon ke Zazaki vindbiyaene dero.’’ rê, aritmetiko mabên ra gore ($\bar{x}=3,70$) ‘‘Raştiyo’’ vatê.
- Talebeyan önermê ‘‘ Dersê Zazaki satê xo senikê’’ rê, aritmetiko mabên ra gore ($\bar{x}=3,41$) ‘‘Raştiyo’’ vatê.
- Mabênê, xususiyetê cısn u persunê likerti (Dersa Zazaki sero fikiriyayisê talebeyan) de alaqa nêamo vinitene.
- Mabênê xususiyetê cısn u serre u persunê ‘‘Tı çae Dersa Zazaki wast?, Tı wazena dersanê binan ki ebe Zazaki bıçêre?, To ra gore hefte de çond satı Dersê bıbo?, Tı na derse ra ravêri Jianê Zazaki çıqa qeşi kerdêne?, Tı albazanê xo de kau ebe Zazaki kay kena?, Tı Zazaki kıtabu şikina (hekate, sanikê, fabl çb.) wanena?, Tı Zazaki lawuku gos dana?, Tı şikina ebe Zazaki jü nustê nusena?’’ de alaqa nêamo vinitene.

4.3. Dersanê Jianê Zazaki sero Fıkırê Ma u Piyan

- Maa u piyan persê ‘‘ Sıma ra gore Dersa Zazaki mühima?’’ rê jêdena %90,3 ‘‘Heya’’ vatê. Mabênê cüaban de en berz nu veciyo.
- Maa u piyan persê ‘‘ Sıma Zazaki çıqa zanenê?’’ rê, jêdena %29,2 ‘‘Rınd zanon’’ vatê. Mabênê cüaban de en berz nu veciyo.
- Maa u piyan persê ‘‘Sıma Jianê Zazaki kami ra musê?’’ rê, jêdena %64,6 ‘‘Maa xo ra’’ vatê. Mabênê cüaban de en berz nu veciyo.
- Maa u piyan persê ‘‘Domanunê xo de Zazaki qeşi kenê?’’ rê, jêdena ‘‘Ree ree qesey kemê’’ vatê. Mabênê cüaban de en berz nu veciyo.
- Maa u piyan persê ‘‘ Sıma wazenê domanê sıma malımê jianê Zazaki bıbê? ’’ rê, jêdena %73,5 ‘‘Heya’’ vatê. Mabênê cüaban de en berz nu veciyo.
- Maa u piyan persê ‘‘ Çê sıma de ebe Jianê Zazaki kıtabı estê?’’ rê, jêdena %77,9

“Nê” vatê. Mabênê cüaban de en berz nu vecino.

- Maa u piyan persê “ Sıma zanenê, gore raporê UNESCO, jianê ke benê vindi, Zazaki ki mabênê inan dero?” re, jêdena %65,5 “Heya” vatê. Mabênê cüaban de en berz nu veciyo.
- Maa u piyan persê “ Tarixê Jianê Zazaki sero malumatê sima esto?” rê, jêdena %45,1 “Qe çino” vatê. Mabênê cüaban de en berz nu veciyo.
- Maa u piyan önerme “ Jianê Zazaki musaene, kamiyê domanan sero tesirê xo esto.” rê aritmetiko mabên ra gore ($\bar{x}=3,88$) “Raştiyo” vatê.
- Maa u piyan önermê “ Jianê mae de wendis bıbo” rê, aritmetiko mabên ra gore ($\bar{x}=4,12$) “Raştiyo” vatê.
- Maa u piyan önermê “ Jianê Zazaki/Jianê mae de wendis domanan rê faydê xo esto” rê, aritmetiko mabên ra gore ($\bar{x}=4,05$) “Raştiyo” vatê.
- Maa u piyan önermê “Jianê xeribu ra (İngilizki vs.) piya Jianê mae de wendis bıbo” rê, aritmetiko mabên ra gore ($\bar{x}=4,20$) “Raştiyo” vatê.
- Maa u piyan önermê “ Zazaki jü nustê şikinune wanenune, fam kenune” rê, aritmetiko mabên ra gore ($\bar{x}=2,85$) “Nême” vatê.
- Maa u piyan önermê “ Jianê Zazaki de şikinune jü nustê nusenuê” rê, aritmetiko mabên ra gore ($\bar{x}=2,06$) “Senık” vatê.
- Mabênê xususiyetê cısn, kamci welat ra biyaene u serre, u persunê “kriterê Zazaki wendis, nustış, gos daene, Jianê mae de wendene, faydê dersanê Jianê Zazaki de alaqa nêamo vinitene.

4.4. Kari sero Fıkriyayis

- Talebeyê ke Dersê Jianê Zazaki çinitê we letê ra zaf jêde wazenê ke jianê xo bimusê, qeşi bikerê. Na wastenê vindbiyaena jiani sero çiyê de mühimo. Ae ra Dersanê Jianê Zazaki gereke müfredat de caê xo bıjero.
- Ancia Talebey, dersanê binan ebe Zazaki guretene nêwazenê. Nu ma rê musneno ke Zazaki sero alaqa esto hama honde jêde niyo. Ney ra gore gereke seba Zazaki musnanene programi, kursi, kari bini bıvıracijyê. Nu seveknaena Jianê Zazaki sero mühimo.
- Talebey satê Dersa Zazaki jêde kerdene nêwazenê. Ney ra heni aseno ke motivasyonê musaene jêde çino, ebe musaene klasiki talebey jêde raver nêsonê. Seba motivasyonê talebey berz kerdene, gereke taê programi bıvıracijyê. Misal ke vajimê cae ke Zazaki qeşi

benê, i mintıqau rê fetelyayış tertip kerdene, Zazaki qeşı kerdene u nustene sero taê forumi vıraştênê, mekteban de teyna Zazaki sero sınıfı ya ki laboratuvar ra kerdene ninan raê. Hama ma zonemê ke na dersê rê jêde imkani nêno daene. Hatê ra ki gereke Malimi ke qısımê Edebiyatê Jianê Zazay ra mezun biyê na dersê i bîdere, nu ki çiyê de mûhimo.

- Talebey, na derse ra raver ya qe Zazaki nêzaneme vatê ya ki senik zanemê vatê. Ney ra heni aseno ke ma u piyan çê de ya ki teber de domanunê xo de Zazaki qeşı nêkenê. Nu seba neqıl biyaene jiani, en meseleo de mûhimo. Çıqa ki hatê musaene ra mekteban de ya ki cae binan de problem esto ki, hama qeşı kerdene her çiyê ra mûhimo. Gereke ma u piyan çêunê xo de Zazaki qeşı bıkere. Seba çê de Zazaki qeşı kerdene, gereke kare teşviki berê kerdene. Jian sero, raporê UNESCO sero ma u piyan rê raa salıx bero daene.
- Çêu de Zazaki qeşıkerdene de ke sêr kerd iyê ke en jêde qeşı kenê ebe sîre, maa, pırıke, pi u khalıki vejînê. Ney ra gore cêniki jian qeşı kerdene de tenena aktifê. Nu çiyê de anormal niyo. Hama waa ya ki bîra senik vejîyê. Ney ra heni aseno ke ma u piyan çê de domanunê xo de jêde Zazaki qeşı nêkenê.
- Talebey jêdena albazanê xo de kau ebe Zazaki kay nêkenê. Ney ra heni aseno ke jian, Dersa Zazaki ra qeyr weşiyê domanan de jêde ca nêcêno. Seba ney giraniyê ancia ma u piyan dero.
- Jianê Zazaki de nustene, wendene sero talebey jêde raver nêşiyê. Nu sınıfê 6. İne de ki raştiyo. Satê dersê senik biyaene, kemi biyaene materyalu, kemiyê malımê Qısmê Edebiyatê Zazay, taê sebeban ra say benê. Hatê ra ki waxtê anketan vıraştene de Maliman jêdena senik biyaene satê dersê gerre kerdêne. Çıke hefte de ebe 2 sati Zazaki jêde nêmuşino. Ni pêro wendene u nustênê musaene rê tesir kenê.
- Talebey cüabê xo de jêdena pozitifê. Dersanê Jianê Zazaki ra hes kenê, Zazaki musaene u guriyaene ra hes kenê, waxtunê xuyê jêde de wazenê ke Zazaki bıguri, wazenê ke Zazaki sero her çi bîmusê raver şerê. Ancia wazenê ke derse Zazaki her waxt mekteb de bıbo. Talebey hondê mabênê bêimkanu de jian sero alaqa xo jêde ro. Karê musaene gereke jêde bo. Formalite mêbo ke na motivasyonê merîjiyo.
- Kıtabê Dersa Zazaki, seba jian musaene bes niyo. Kıtabi sero gereke kari de hira bıvırıjiyo. Kıtabu hazır kerdene de komisyonu de wertax bêro têare. Na komisyon de her mintıqa ra Zazaki sero akademisyeni, uzmani bıbê.
- Talebeyan ra iyê ke kau ebe Zazaki kay kenê, Zazaki sero i binan ra jian, sero tenena pozitif fikirinê. jian çıqa ki weşiyê de ca cêno, musaene u musnaene rê honde tesir keno.

Ae ra jian sero çıqa ki gurenayis bîbo, ma u piyan çêu de çıqa ki jianê xo qeşi bikerê, musnaene u musaene rê tesirê xo deyra beno.

- Maa u piyan de xususiyetê Zazaki zanaene u mabênê serre de çıqaş ke jêde çino hama ancia alaqa esto. Serre ke bi gırs Zazaki zanaene ki beno jêde. Ney ra gore iyê ki serê xo jêde rê i binan ra pile, Zazaki tenena rınd zanenê
- Maa u piyan jêdena Jianê Zazaki maa xo ra musê. Ney ra dime ki ebe sire; pi, pirike u khalık yenê. Ancia anketanê talebeyan de na misali rê nejdî persê est bi. A perse de iyê ke çê de Zazaki qeşi kenê ebe sire, maa, pirike, pi u khalık bi. Hatê ra ki ma u piyan jianê xo jêdena ma u piyê xo ra musê, hama cüabê domanan ra gore iyê ke çê de en jêde qeşi kenê ma u pirikê. Ney ra gore jian musaene de caê cênikan mıqerremo nêvurino.
- Maa u piyan çıqa ke Jianê Zazaki mühim vinenê, hama nêwazenê ke domanê xo bîbê malımê Jianê Zazaki. Jian musaene de problem çino, wazenê ke domanê xo jianê xo bımusê. Ney sero, gereke iyê ke Qısımê Edebiyatê Jianê Zazay ra mezun biyê, ninan rê tenena imkanu bero daene. Dersa Zazaki ke müfredat de caê xo ki bijero, ma u piyan hatê ekonomî ra belkia tenena pozitif fikirinê.
- Çêu de zafena ebe Zazaki kıtabî çinê. Hatê wendenê u Zazaki sero nustê takıb kerdênê quwetın niyo. Eke kıtabî, peserokî, ç.b ki bero vıla kerdene, ma u piyan jian sero tenena malumat cenê.
- Xebera ma u piyan esto ke raporê UNESCO ra gore Jianê Zazaki vindbiyaene dero. Çıqa ke çêu de Zazaki jêde qeşi nêbeno, ancia nu çıyo de mühimo. Ney sero gereke ma u piyan rê vinbiyaene jiani sero hira hira malumat bero daene. Vindbiyaene sero forumu, panelu, bero vıraştene.
- Tarixê jian sero ma u piyan lete ra nejdî, qe fikirê xo çinê, thaba nêzonenê. Jian sero senık biyaene karê ilmi ç.b. ney sero tesirê xo gırano. Jian sero çıqa ki gurenayis bîbo, honde ki malumatê ma u piyan ya ki qomi beno.
- Maa u piyan Zazaki musaene u Jianê mae musaene sero fikirıyayisê xo pozitif. Hama çê de jêde jian musaene sero nêvındenê, wazenê domani jianê xo teber de mekteban de ya ki qursê jiani de bımusê. Çıke pêmitoği ra gore çêu de Zazaki qeşi kerdene zaf senıka.
- Maa u piyan ebe Zazaki nustene, wendene u fam kerdene de rınd niyê, Nu çıyo de anormal niyo, çıke jian sero musaene nêdiyê. Hama eke vajino ke isani jianê xo qeyım bikerê, ya kê xo vir ra mekerê, tesirê Jianê Tırki ra bıxelesnê, gereke Zazaki nustene u wendene sero musnayış bîbo. Ebe fek be fek neqıl biyaene çıqa ke mühimo nustene ke

mühimo. Hatê ra iyê ke çêunê xo de ebe Zazaki kıtabi estê, cüabanê xo de, Zazaki wendis, fam kerdis u mustiş sero tenena raver şiyê.

- Ancia iyê ke Zazaki musaene mühim vinenê, tesirê Zazaki musaene sero ki fikiriyayisê xo honde pozitifo. Hem ki i binan ra tenena jêde wazenê ke domanê xo bibê malimê Jianê Zazaki.
- Maa u piyan ra iyê ke Dersanê Jianê Zazaki mühim vinenê, i binan ra jêde raporê UNESCO ra, vinbiyaena jiani ra xeberê xo estê. İyê ke tarixê Jianê Zazaki sero wayirê malumatiyê, çêu de her waxt Zazaki qeşi kenê. Nu çiyê mühim keno asan, tarixê jian sero, durimê jian sero çıqa ki xebera isan ke bi jianê xo de honde alaquadar beno. Dema ke prezantasyonê jiani zaf mühimo. Gereke ney sero gurenayisê jêde bibê.

Xulasa

Talebey jêde Dersa Zazaki ra hes kenê, wazenê ke jianê xo bımuse. Hama hate ra ki dersê sero motivasyon kemiyo. Şikime sebebê ney jêde kerime. En sifte senik biyaene satê derse yena. Dıme ra materyali, malim temin kerdênê u sebebe binan. Qeşi kerdene, nustene u wendene sero ancia problemi estê. Na mesela sınıfê pêyen de, iyê ke serre ra jêde na derse cenê mabênê inan de ki heniyo. Gereke faliyetê qeşi kerdene dorme de teşvik bo. Çıke Dersa Zazaki ra raver talebey, jian ya senik zanênê, ya ki qe nêzanênê.

Teoriyê hazır biyaene²⁷(Hazır bulunuşluk) ra gore jü kes ki weşiye de çiyê museno gunê raver a mesela sero pratikê xo bıbo. Teber de ya ke mektebi ra ber caê binan de çıka ke tesirê jian de mand, musaene rê honde hazır benê. Misal ke bıvajıyo, domani ke kau ebe Zazaki kay kenê jian sero cüabê xo i binan ra tenena pozitifê. (Niade Tablo 26)

Kıtabê dersa jianê Zazaki seba jian musaene zaf kemiyo. Talebey ebe no kıtab raver nêsonê. Eke jü kıtab ke nuşino gereke her cae ra seba jiane Zazaki akademisyeni ya ki uzmani berê teare.

Hetê pratik ra talebey çı hef ke jêde çiyê nêvinenê. Ma u piyan, çêu de damanunê xo de jianê xo qeşi nêkenê. Domani jêde kau ebe Zazaki kay nêkenê.

Maa u piyan zedê Dersa Zazaki mühim vinenê. Hama nêwazenê ke domanunê xo malimê Dersa Zazaki bıbê. Nu çıka ke çiyê de enteresan aseno, hama hate ra dersa Zazaki müfredat de caê xo mıqerem bo, belkia ney sero fıkrınayış tenena beno pozitif. Çıke na fıkrınayış jêde qısvatê ekonomi ra vecino. Ma u piyan wazenê ke domanunê

---

²⁷ Gonca Harman, e.i.b.r., Eğitimde Hazır Bulunuşluğun Önemi Üzerine Bir Derleme Çalışması, Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, Cilt 1 Sayı 3, Ağustos 2012.

xo jiane enternasyonali bımuse. Hete ra jian sero, tarixê jian sero prezantasyon, ya ke seba karê jian naskerdene daene seniko. Gunê hem hetê qeşı kerdene, hem ki jian naskerdene ra kari jêde bê. Tarixê jian, xusisiyetê jian sero faliyeti u gurê binan jêde bê.

Ma u piyan zanenê ke jianê Zazaki vindbiyaene dero. Hama çê de qeşı kerdiş ney ra gore zaf seniko. Seba ney gereke durimê vindbiyaena jiani sero tenena malumati bicerê.

En pêniye de, jian sero alaqa jêdeo, domani wazenê ke jianê xo bımuse qeşı bikerê, ma u piyan jianê xo mühim vinenê, jian musaene her mesela de domanan rê faydê xo esto vanê, heni fikirinê. Wazenê ki domani jianê pi khalikê xo bımuse. Hama hate ra ki taê kemiyanê gırsi estê ke, ni vindbiyaena jian u neqıl biyaene jiani rê negatif tesir kenê. Ninan ra jüyê qeşı kerdisa. Mabên de i binan ra tenena mesela de mühima. Çıke şartê neqıl biyaene nao. Jian ebe na raa vıla bena, wes manena.

ÇİMEY

Kıtabı

ALTUNIŞIK, Remzi-eibr., Sosyal Bilimler de Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı, Sakarya Yayıncılık, Kasım 2007.

ARSLAN, İlyas, “Anadilde Eğitim- Zazaca” Tarihsel Ve Sosyolojik Gelişimi İle Zazaca”, Kalan Yayınları, Şubat, 2019, Ankara.

GÜRBÜZ, Sait, ve Şahin, Faruk, Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri, (4. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık. 2017.

HART, B. ve Risley, T.R. Meaningful differences in the everyday experience of young American children. Baltimore: Paul H. Brookes Publishing, 1995.

FİELD, A., Discovering statistics using IBM SPSS statistics. Sage Publications, 2012

MOSELEY, Christopher, (Ed.), 2010 Atlas of the World's Languages in Danger, Unesco 1st edition, 1996, 2 nd edition 2001, 3 rd edition 2010. Published By The United Nations Educational Scientific And Cultural Organization 7, Place Fontenoy 75352 Paris 07 SP

ORAL, Behçet-Çoban, Ahmet, (2020) Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Pegem Akademi Yayınları, Ankara, Eylül 2020.

PALLANT, J.F., SPSS survival manual. A Step By Step Guide to Data Analysis Using SPSS Program (6th ed.). London, UK: McGraw-Hill Education, 2016.

SÜMER, Nebi, eibr., “Araştırma Teknikleri”, Morpa Kültür Yayınları Ltd. Ş. İstanbul. 2007.

TABACHNICK, B. G., & Fidell, L. S. Using multivariate statistics. Pearson Education. 2013.

Pêseroki

ARICI, FUAT, A. Erken Çocukluk Döneminde Ailenin Rolü, Türkiye Eğitim Dergisi, Cilt 1 Sayı 1, 66-78. 2016.

ARSLAN, İlyas, ‘‘Zaza Dilinde Lehçe Farklılıkları The Dialectological Differences Of Zaza Language’’, Bingöl Üniversitesi Yaşayan Diller Enstitüsü Dergisi Yıl:4, Cilt:4, Sayı:7, 2018.

BRONFENBRENNER, U. The ecology of human development, Harvard University Press, Cambridge, MA, USA, 1979.

BULAK, Şahap, Dünyada ve Türkiye’de Yaşa(yama)yan Diller Üzerine, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt: 13 Sayı: 71 Haziran 2020.

HARMAN, Gonca-Eibr, Eğitimde Hazır Bulunuşluğun Önemi Üzerine Bir Derleme Çalışması, Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, Ağustos 2012 Cilt 1 Sayı 3, 2012.

HAİR Jr, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. Multivariate data analysis. Pearson Education, 2014.

KESKİN, Mesut, ‘‘Zaza Dili’’, Bingöl Üniversitesi Yaşayan Diller Enstitüsü Dergisi Yıl:1, Cilt:1, Sayı:1, 2015.

LİKERT, Rensis, A technique for the measurement of attitudes. Archives of Psychology, New York University, June, 1932.

SELCAN, Zilfi, ‘‘Zaza Dili’nin Tarihi Gelişimi’’ I. Uluslararası Zaza Dili Sempozyumu, 13-14 Mayıs 2011, Bingöl Üniversitesi Yay., Bingöl 2012, 111-142, 2012.

SAMEROFF, A.J. ve Fiese, B.H. Transactional Regulation: The Developmental Ecology of Early Intervention. Handbook of Early Childhood Intervention, J.P., 2000.

TURAN, İbrahim e.i.b.r., Eğitim Araştırmalarında Likert Ölçeği ve Likert-Tipi Soruların Kullanımı ve Analizi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 186-203, 2015.

VAROL, Murat, ‘‘UNESCO’nun Dil Raporlarına Göre Zazaca’nın Durumu ve Geleceği’’, International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 10/2 Winter 2015.

DIMEY

1. Formê Anketu

FORMÊ ANKETÊ DERSÎM DE DURIMÊ DERSÊ ZONÊ ZAZAKÎ-FORMÊ TELEVE

Televê Delali;

No formê anketi seba tezê lisanso berz, karê ‘‘Dersim de Durimê Dersê Zonê Zazakî’’ sero yeno viraştene. Anket de Durimê zonê Zazakî sero taê perşî estê u sima ra wazême ke ni persu re cuab biderê. Cuabê ke sima danê, na kari ra qeyr zobîna caê de neşir nêbenê. Ney sero cuabi ke danê, sima ki bara xo kenê na gure. Nika ra mînetê xo van sima rê, wes u war bê.

Değerli Öğrenciler;

Bu anket formu ‘‘Dersim de Seçmeli Ders Zazacanın Durumu’’ başlıklı yüksek lisans tezi araştırması amacıyla uygulanmaktadır. Ankette Seçmeli Ders Zazaca ile ilgili bazı önermeler yer almaktadır ve bu önermelere ilişkin görüşlerinizi belirtmeniz istenmektedir. Vereceğiniz cevaplar bu araştırma dışında hiçbir yerde yayımlanmayacaktır. Bu anlamda anketimizi cevaplayarak araştırmaya katkıda bulunacağınız için teşekkür ederim.

Dr. Öğr. Üyesi İlyas ARSLAN

iarslan@munzur.edu.tr

Bingöl Üniversitesi Yaşayan Diller Enstitüsü 02-13 Merkez/Bingöl

Tel: (0553) 536 95 56

Tolga Keser

tolgaksr62@gmail.com

Cins: (Cinsiyet)

- Çêneke (Kız)
 Lazek (Erkek)

Sefe: (Yaşınız) .....

Sımfê: (sınıfınız) .....

Namê Mektevi: (Okuduğunuz okul) .....

- Tı çıra dersê Zazakî waştî?** (Neden Zazaca dersini almak istedim)
  - Mı wast qe zonê xo bımise. (Dilimî öğrenmek istedim)
  - Maa u piyê mı henî waşt (Anne ve Babam almamı istediler)
  - Mı Zonê Zazakî merax kerd. (Zaza Dilini merak ettim)
  - Çiyö bin. (diğer)
- Tı wazena dersunê binu ki ebe Zazakî bicêre?** (Diğer dersleri de Zazaca olarak almak ister misin?)
  - Heya wazon (Evet isterim)
  - Nê nêwazon (Hayır istemem)
- To ra gore hefte de çond sati Dersa Zazakî bibo?** (Sence haftada kaç saat ders olmalı?)
  - 2
  - 3-4
  - 5-6
  - 6+
- Tı na derse ra ravêri Zonê Zazakî çıxa qesey kerdêne?** (Bu dersi almadan önce ne kadar Zazaca konuşabiliyordun?)
  - Rınd qesey kerdêne (İyi konuşuyordum)
  - Senik qesey kerdêne (Az konuşuyordum)

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

- C. Qe qesey nêkerdêne (*Hiç konuşamıyordum*)
D. Fam kerdêne hama nêşikiyêne ke qesey bikerine (*anıyordum ama konuşamıyordum*)
5. **Çê sîma de kam Zazakî qesey keno?** (*Evinizde Zazaca konuşan kim vardır?-Birden fazla seçenek işaretlenebilir.*)
- Maa mı (*Annem*)
 Piyê mı (*Babam*)
 Kalkê Mı (*Dedem*)
 Pirika mı (*Ninem*)
 Waa mı (*Ablam-kız kardeşim*)
 Biraê mı (*Abim- Erkek kardeşim*)
 Kes qesey nêkeno (*Kimse konuşmuyor*)
6. **Tı olvozunê xo de kau ebe Zazakî kay kena?** (*Sen arkadaşlarıyla Zazaca oyunlar oynuyormusun?*)
- A. Heya, kay kon (*Evet oynuyorum*)
B. Nê kaynêkon. (*Hayır oynamıyorum*)
7. **Tı Zazakî katavu (hekate, samkê, fabl çb.) şikîna wanena?** (*Zazaca hikaye, masal vs. okuyabiliyormusun?*)
- A. Heya (*Evet*)
B. Tene (*biraz*)
C. Nê (*Hayır*)
8. **Tı Zazakî lawuku gos dana?** (*Zazaca şarkılar veya türküler dinliyormusun?*)
- A. Heya gos dan (*Evet dinliyorum*)
B. Tene (*biraz*)
C. Nê gos nêdan. (*Hayır dinlemiyorum*)
9. **Tı şikîna ebe Zazakî şu nustê nusena?** (*Zazaca bir metin yazabiliyor musun?*)
- A. Heya (*Evet*)
B. Tene (*biraz*)
C. Nê (*Hayır*)

Perşî ke cer derê puanu ra gore cuab bîderê. (*Tabloda verilenlere katılıp katılmamanıza göre işaretleme yapınız*)

Hiç Katılmıyorum/Qe Heni Niyo (1) - Katılmıyorum / Heni Niyo (2) – Kısmen katılıyorum / Bêqeraro/ (3) - Katılıyorum/ Heniyo (4) Kesinlikle Katılıyorum / Pêro Heniyo (5)

	Hiç katılmıyorum/	Katılmıyorum Heni Niyo	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
10. Zazakî qesey kerdene ra has kon. (<i>Zazaca konuşmayı seviyorum</i>)	1	2	3	4	5
11. Zazakî misaene ra has kon. (<i>Zazaca öğrenmeyi seviyorum</i>)	1	2	3	4	5
12. Derse Zazakî guriyaene ra has kon. (<i>Zazaca çalışmayı seviyorum</i>)	1	2	3	4	5
13. Zazakî misaene hedira mı ano. (<i>Zazaca öğrenirken eğleniyorum</i>)	1	2	3	4	5
14. Dersê Zazakî de waxt rew vêreno ra. (<i>Zazaca Dersinde vakit çabuk geçiyor</i>)	1	2	3	4	5
15. Wazon ke waxtê xuyo zede de Zazakî bigurine. (<i>Zamanımın çoğunda Zazaca çalışmak istiyorum</i>)	1	2	3	4	5

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

16. Wazon ke Zazaki sero xeyle raver şerine her çî bîmsîne. (Zazaca ile ilgili herşeyi öğrenmek bu ders de ilerlemek istiyorum)	1	2	3	4	5
17. Dersê Zazaki gune mektevde her waxt bibo. (Bence Zazaca Dersi okulda sürekli olmalı)	1	2	3	4	5
18. Kıtavê Dersê Zazaki, Zazaki misaenê rê beso (Zazaca dersi kitabı Zazaca öğrenmek için yeterlidir)	1	2	3	4	5
19. Şikime çîye ke Dersê Zazaki de miseme tever de kî ninu qesey bikerime. (Zazaca Dersin de öğrendiklerimizi dışarda konuşabiliriz.)	1	2	3	4	5
20. Zon misaene mî re çetin yeno. (Zazaca öğrenmek bana zor geliyor.)	1	2	3	4	5
21. Weşiyê de caê Zazaki çîno, teverde qesey nêbeno. (Zazaca günlük hayatta kullanılmıyor, dışarda konuşulmuyor.)	1	2	3	4	5
22. Nêvazon ke Derse Zazaki bîgurine. (Zazaca Dersini çalışmak istemiyorum)	1	2	3	4	5
23. Zazaki dersunê binu ra tenena çetin mişino. (Zazaca diğer derslerden daha zor.)	1	2	3	4	5
24. Zazaki de nêşikunê ke taê vengu bîvecinê. (Bazı Zazaca harfleri/sesleri doğru telaffuz edemiyorum)	1	2	3	4	5
25. Ez zonon ke Zazaki vindbiyaene dero. (Zazaca'nın kaybolmakta olan bir dil olduğunu biliyorum)	1	2	3	4	5
26. Dersê Zazaki sate xo semkê. (Zazaca Dersinin ders saati azdır)	1	2	3	4	5

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

FORMÊ ANKETÊ DERSÎM DE DURIMÊ DERSÊ ZONÊ ZAZAKÎ - FORMÊ EBEVEYNÎ

Maa u Piyê Qedıgrani:

No formê anketi seba tezê lisanse berz, karê "Dersim de Durimê Dersê Zonê Zazakî" sero yeno vıraştene. Anket de Durimê zonê Zazakî sero taê perşî estê u sima ra wazême ke ni persu re cuaw bîderê. Cuawi ke sima danê, na kari ra qeyr zobina caê de neşir nêbenê. Ney sero cuabi ke danê, sima ki bara xo kenê na gure. Nika ra minetê xo van sima rê, wes u war be.

Değerli Anne Babalar:

Bu anket formu "Dersim de Seçmeli Ders Zazacanın Durumu" başlıklı yüksek lisans tezi araştırması amacıyla uygulanmaktadır. Ankette Seçmeli Ders Zazaca ile ilgili bazı önermeler yer almaktadır ve bu önermelere ilişkin görüşlerinizi belirtmeniz istenmektedir. Vereceğiniz cevaplar bu araştırma dışında hiçbir yerde yayımlanmayacaktır. Bu anlamda anketimizi cevaplayarak araştırmaya katkıda bulunacağımız için teşekkür ederim.

Dr. Öğr. Üyesi İlyas ARSLAN

arslan@msuzur.edu.tr

Bingöl Üniversitesi Yaşayan Diller Enstitüsü 02-13 Merkez/Bingöl

Tel: (0553) 536 95 56

Tolga Keser

tolgaksr62@gmail.com

Cins/ (Cinsiyetiniz):	
Koti raê / (Nerelisiniz):	
Seêe / (yaşınız):	
Kamzi mektevi ra biyê mezun / (eğitim durumunuz)	
Maa(Arne):	
Pi(Baba):	

1. **Sima ra gore Dersê Zazakî muhimo?** (Size göre Zazaca dersi önemli midir?)
  - A. Heya (Evet)
  - B. Nê (Hayır)
2. **Sima Zazakî çıxa zonenê?** (Ne kadar Zazaca biliyorsunuz?)
  - A. Zof rınd zonen (çok iyi biliyorum)
  - B. Rınd zonen. (İyi biliyorum)
  - C. Senik zonen. (Az biliyorum)
  - D. Qe nêzonen (Hiç bilmiyorum)
3. **Sima Zonê Zazakî kamî ra misê?** Zazacayı kimden öğrendiniz? – Birden fazla işaretleme yapabilirsiniz.
  - Maa xo ra (annemden)
  - Piyê xo ra (Babamdan)
  - Kalkê xo ra (dedemden)
  - Pirikê xo ra (ninemden)
  - Ebe xo (kendim)
  - Waa xo ra (ablam/kız kardeşimden)
  - Biraê xo ra (abimden/erkek kardeşimden)
  - Zazakî nêzonen (Zazaca bilmiyorum)
4. **Domonunê xo de Zazakî qesey kenê?** (Çocuklarınızla Zazaca konuşuyor musunuz?)
  - A. Rey rey qeseykeme. (Bazen konuşuyoruz)
  - B. Zazakî zonême hama qe qesey nêkeme. (Zazaca biliyoruz ama konuşmuyoruz)

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

- C. Heya, geganê domonê xo de Zazaki qesey keme. (Evet çoğunlukla konuşuyoruz)
- D. Çê de her waxt Zazaki qesey keme? (Evdde sürekli Zazaca konuşuyoruz)
5. **Sima vazenê domonê sima mahmê zonê Zazaki bibê?** (Çocuklarınızın Zaza Dili öğretmeni olmasını istiyormusunuz?)
- A. Heya (Evet)
- B. Nê (Hayır)
6. **Çe sima de ebe Zonê Zazaki kitabî estê?** (Evinizde Zazaca eserler; roman, hikaye kitabı vs var mıdır?)
- A. Heya (Evet)
- B. Nê (Hayır)
7. **Sima zonenê, gore raporê UNESCO, zonê ke benê vindi, Zazaki ki wertê inu dero?** (UNESCO'nun raporuna göre Zazaca kaybolmakta olan diller arasında sayılmaktadır bundan haberiniz var mı?)
- A. Heya (Evet)
- B. Nê (Hayır)
8. **Tarixê Zonê Zazaki sero malumatê sima esto?** (Zaza Dili tarihiyle ilgili bilgim vardır.)
- A. Qe çino (Hiç yok)
- B. Semk esto (Az var)
- C. Rind zanon (iyi biliyorum)
- D. Zof rind zanon (Çok iyi biliyorum)

9. **Perşi ke cer derê puanu ra gore cuab bîderê** (Aşağıdaki önermelere verilen puanlara göre cevap veriniz)

Hiç Katılmıyorum/Qe Heni Niyo (1) - Katılmıyorum / Heni Niyo (2) – Kısmen katılmıyorum / Bêqeraro/ (3) - Katılmıyorum/ Heniyo (4) Kesinlikle Katılmıyorum / Pêro Heniyo (5)

	Hiç Katılmıyorum (1)	Katılmıyorum (2)	Kısmen katılmıyorum (3)	Katılmıyorum (4)	Kesinlikle Katılmıyorum (5)
10. Zonê Zazaki misaene, kamiyê domonu sero tesirê xo esto. (Zazaca öğrenmenin çocukların benliği üzerinde etkisi vardır)	1	2	3	4	5
11. Zonê Maa de wendis bibo. (Zaza Dilinde eğitim olsun)	1	2	3	4	5
12. Zonê Zazaki/Zonê Maa de wendis domonu re faydê xo esto (Ana Dilde/Zaza dilinde eğitimin çocuklar için faydası vardır)	1	2	3	4	5
13. Zonê xerivu ra (İngilizki vs.) piya Zonê Maa de wendis bibo. (Yabancı diller ile beraber Anadil de eğitim verilsin)	1	2	3	4	5

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

14. Perſi ke cêr derê puan ura gore cuab biderê. (Aſağıdaki önermelere puanlara göre cevap veriniz)

Hiç/Qe (1) – Az/Semk (2) Orta/Nême (3) – İyi/Rınd (4) – Çok İyi/Zof Rınd (5)

	Hiç/Qe (1)	Az/Semk (2)	Orta/Nême (3)	İyi/Rınd (4)	Çok İyi/Zof Rınd(5)
15. Zazakî ƒu nuſtê ſikinune wanenune, fam kenune. (Zazaca bir metni okuyup anlayabilirim)	1	2	3	4	5
16. Zonê Zazakî de ſikinune ƒu nuſtê nusenunê. (Zazaca bir metin yazabilirim)	1	2	3	4	5
17. Her waxt Ebe Zazakî lawiku gos danune. (Zazaca ſarkı/türkü dinlerim sürekli)	1	2	3	4	5

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

2. Etik Kurul İzni

Evrak Tarih ve Sayısı: 17.04.2023-E.103344

T.C.
BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve
Yayın Etiği Kurulu

Sayı :33117789/044/103344
Konu :Anketler

ENSTİTÜLERE (YAŞAYAN DİLLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ)

Yaşayan Diller Enstitüsü Müdürlüğü tarafından kurulumuza sunulan Dr. Öğr. Üyesi İlyas ARSLAN'ın yaptığı Zaza Dili ve Edebiyatı Tezli Yüksek Lisans Anabilim Dalı öğrencisi Tolga KESER'in tezi için etik kurul izni verilmesi kurulumuz tarafından etik yönden değerlendirilmiştir. Değerlendirme sonucunda; söz konusu çalışmasının Üniversitemiz Etik Kurul Yönergesi ilkeleri çerçevesinde değerlendirilmiş ve araştırma etiği açısından "UYGUN OLDUĞUNA" oy birliği ile karar verilmiştir.

e-İmzalıdır
Prof. Dr. Mustafa AGÂH
Kurul Başkanı

e-İmzalıdır
Prof. Dr. Ersin ERKAN
Üye

e-İmzalıdır
Prof. Dr. Hamza ALTIN
Üye

e-İmzalıdır
Prof. Dr. Hikmet TAN
Üye

e-İmzalıdır
Prof. Dr. Yaşar BAŞ
Üye

e-İmzalıdır
Prof. Dr. Sait PATİR
Üye

e-İmzalıdır
Prof. Dr. Nusrettin BOLELLİ
Üye

e-İmzalıdır
Arş. Gör. Fatma GÖRGÜLÜ
Raporör

EK :
İlgili Yazı (8 sayfa)

04.04.2023 Kur.Bşk

: Prof. Dr. M.AGÂH

Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Bingöl Üniversitesi Rektörlüğü Selahaddin-i Eyyübi Mah. Üniversite Cad.
No:1 BİNGÖL/TÜRKİYE
Tel:0426 216 00 12-13-14-15 Faks:0426 215 10 20
E-Posta :basinyayin@bingol.edu.tr Elektronik Ağ :www.bingol.edu.tr

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.